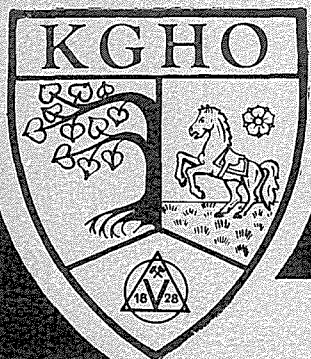

ZPRAVODAJ

Klub genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury ROH VŽSKG

číslo

28

Obsah:

Miroslav Pavlů: Náhrobky baronů Baillou a heraldické památky 19. století v Hustopečích nad Bečvou	71
Vladimír Kejla: Nejstarší dochované pečetidlo města Moravské Ostravy	82
Karel Müller — Erich Šefčík: Ing. Josef Nirtl (100 let od narození opavského genealoga)	84
Heraldika na stránkách vlastivědných časopisů — Časopis Slezského muzea	86
Do Vaší knihovny	87
Josef Pilnáček: Rody starého Slezska — dodatky	88

ADRESY AUTORŮ:

Miroslav Pavlů, Polní 4574/47, 760 05 Gottwaldov 5.

Vladimír Kejla, Vrbenského 11, 701 00 Ostrava 1.

PhDr. Karel Müller, Státní oblastní archiv, Sněmovní 1, 746 22 Opava.

PhDr. Erich Šefčík, Slezské muzeum, Tyršova 1, 746 46 Opava.

ZPRAVODAJ — vydává Klub genealogů a heraldiků Ostrava IČK ROH Vítkovic. Řídí PhDr. Karel Müller s redakční radou. Zodpovědný redaktor: Vladimír Markl. Grafická úprava PhDr. Petr Pavliňák. Veškeré články, drobné příspěvky a jinou korespondenci zasílejte laskavě na adresu: KGHO, pošt. schr. 217, 729 17 Ostrava 1. Schváleno k tisku odborem kultury NVO č. o 380702686 ze dne 3. 2. 1986. Uzávěrka čísla 28 byla 10. září 1986.

Na titulní straně obálky: Nejstarší dochované pečetidlo města Ostravy. (K článku V. Kejly).

Na zadní straně obálky: Obr. 1. (K článku M. Pavlů)

Náhrobky baronů Baillou a heraldické památky 19. století v Hustopečích nad Bečvou

Na jihovýchodě přerovského okresu, při hlavní silnici mezi Hranicemi a Valašským Meziříčím leží nevelké městečko Hustopeče nad Bečvou. Návštěvníka upoutají četné historické památky několika slohových období. Na prvním místě je to architektonicky cenný žerotínský zámek se zbytky nevšední sgrafitové omítky a s jedinečnou plastickou výzdobou arkád, pro kterou je řazen k významným stavbám profánní renesanční architektury na Moravě.¹⁾ Hodnotným objektem je i protější, původně gotický kostel, později renesančně a barokně přestavovaný. Je obklopen galerií barokních plastik světců; soubor patří k nejpůsobivějším v moravském prostředí. Hustopeče neklamou ani toho, kdo se vydal za tajemnou krásou heraldického umění, uvedená místa jsou doslova pokladnicí rodové heraldiky. Někdejší hustopečskou vrchnost tu dodnes připomíná několik desítek většinou kamenných erbů — lze je rozdělit do tří časově diferencovaných okruhů.

Nejmladší a nejméně početnou skupinou jsou památky 19. století. Vztahují se k rodině posledních feudálních držitelů hustopečského panství a velkostatku, k baronům Baillou (1799—1945). Jejich rodové erby (výjimkou je výskyt jediného erbu spřízněných baronů Neffzern) nalezneme v interiéru kostela i zámku, především však zdobí vzácné klasicistní náhrobky či pomníky na místním hřbitově. Pro prioritní dokumentaci právě těchto nejmladších památek jsem se rozhodl nejen proto, že dosud ušly obecnější pozornosti. Nejzávažněji působil fakt, že právě hřbitovy a rodinné šlechtické hrobky se stále častěji stávají obětí těch nejhorších projevů vandalizmu. Takový příklad lze najít i v samotných Hustopečích.

V letech 1886—1887 si nechal tehdejší majitel velkostatku baron Alfréd Baillou vybudovat na okraji obce pro sebe a svou rodinu hrobku s kaplí.²⁾ Jistě neměl tušení, jaký ji postihne osud. Objekt je již několik desetiletí systematicky a nerušeně ničen. Samozřejmě prvním předmětem zájmu lidských hyen se staly rakve v kryptě. V průběhu sedmdesátých let zabránil MNV v Hustopečích s konečnou platností alespoň tomuto běsnění,³⁾ z kaple však zbylo jen bezcenné torzo. Ještě ve zcela nedávné době zmizela i jedna z posledních částí kdysi hodnotné umělecké výzdoby⁴⁾ — kovový erb baronů Baillou, zasazený původně do ozdobné mříže u vchodu.

Jistě opodstatněné obavy o osud zatím nepoškozených památek hustopečského hřbitova ještě vzrostou, seznáme-li, že vzdor své nezanedbatelné kulturně historické ceně a vysoké estetické hodnotě (nemluvě o výjimečnosti jedné z nich v moravském prostředí vůbec), nebyly zařazeny do „Seznamu nemovitých, státem chráněných kulturních památek v okrese Přerov“, vydaného někdy počátkem osmdesátých let Vlastivědným ústavem a radou ONV v Přerově.⁵⁾ Na tom nic nemění ani skutečnost, že jde spíše o objekty rustikálního charakteru. V soupise je evidována řada po-

dobných památek, v některých případech ve srovnání s hustopečskými náhrobky nesouměřitelných hodnot.

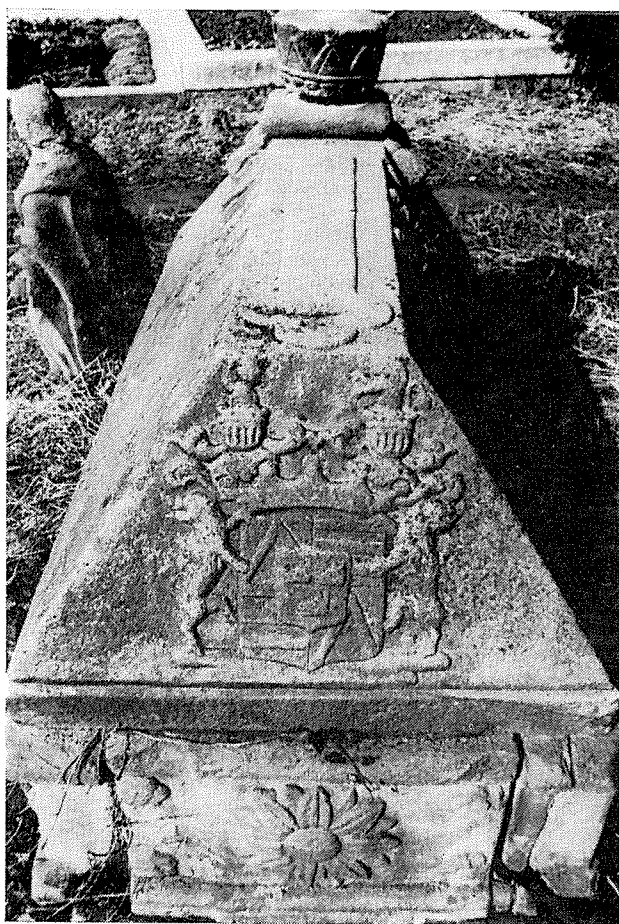
S vědomím, že jde o významné doklady funerálního umění tzv. venkovského klasicismu na Moravě a současně o památky, které mohou být kdykoliv poškozeny či zničeny, nebyla předmětem mého zájmu jen jejich heraldická výzdoba, ale stejnou pozornost jsem věnoval i nápisům. Jedinečnost a krásu náhrobků jsem se snažil zachytit na fotografiích. Práci jsem rozdělil do tří částí, postupně věnovaným genealogií rodu Baillou, celkovému popisu památek na hřbitově a nakonec heraldice.

Genealogie hustopečských baronů Baillou

Jméno rodu Baillou není u nás příliš známé a většinou čtenářů jistě mnoho neřekne. V této souvislosti považuji za účelné připomenout v krátkosti několik významných jmen a dat v jeho historii a zvláště pojednat o těch, s jejichž osudy byly těsně spjaty dějiny Hustopeč.

Nejstarší předkové baronů Baillou pocházeli až ze vzdálených Flander. Šlo o rodinu starobylou a váženou, první zprávy o jejich existenci spadají do počátku 13. století. Legendární postavou rodu se stal Jan Baillou — v l. 1292—95 skotský král John Baillol. Rodinná tradice hovořila o jeho prstenu, který se dědil z generace na generaci;⁶⁾ připomínkou královského předka se stalo jméno Jan, které nesl vždy alespoň jeden ze synů v rodině. Věhlas rodu významně podpořil Vilém Baillou, jeden z nejznamenitějších lékařů 16. století, profesor na pařížské univerzitě. Pro nás nejzajímavější osobou však bude Jan Baillou (nar. 1684). Byl to přírodovědec tehdy zvučného jména a evropského významu, člen pařížské Akademie věd. Jeho životní osudy jej zavedly do Itálie, kam odešel se svým otcem Sebastianem, poručíkem francouzské armády. Ve službách vévodů z Parmy, velkovévodů florentských a toskánských došel mnoha poct, vyznamenání i úřadů. Významným životním mezníkem se pro něj stal rok 1748, kdy jej císař František I. povolal do Vídně. Současně od něj koupil tehdy výjimečnou sbírku minerálů pro vídeňský císařský a královský kabinet přírodnin a nerostů. Jan Baillou byl jmenován prvním ředitelem tohoto ústavu a tato hodnost se stala v jeho rodě dědičnou (přešla na jeho syna Jana Ludvíka Baltazara, avšak už jeho vnuk Josef Jan se jí dobrovolně zřekl). S manželkou markýzou Markétou de Monti della Serivia měl tři syny a čtyři dcery. Zemřel ve Vídni r. 1758.⁷⁾

Zakladatelem rakouské rodové linie se stal Jan Ludvík Baltazar Baillou (1731—1802), ostatní sourozenci zůstali na italské půdě. Dne 9. dubna 1766 získal baronát, 5. prosince 1782 inkolát pro české země a 4. ledna 1799 koupil od rytíře Jana Pavla Pagatsche z Pauburgu Hustopeče s Miloticemi a Vysokou.⁸⁾

Obr. 2

Baroni Baillou usazení na Moravě nepatřili mezi majetnou šlechtu, o mnoho lépe na tom zřejmě nebyly ani jiné větve rodu. Hustopeče byly jediným zemskodeskovním statkem na moravském území (a patrně v celém habsburském soustátí vůbec) v jejich vlastnictví a i tento majetek dědili pouze členové jedné větve. Mnoho jich hledalo kariéru ve vojenské službě, což bylo tehdy charakteristickým jevem v nemajetných šlechtických rodinách, jiní si zvolili dráhu úřednickou. Víme také, že starý renesanční zámek v Hustopečích, částečně přestavovaný hr. Janem Nepomukem Podstatským v polovině 18. století, od té doby už jen chátral a hustopečtí baroni nikdy neměli dostatek finančních prostředků na jeho důkladnou opravu⁹⁾ (ironií osudu byla tato skutečnost pro samotný objekt nepochybně velkým štěstím). K jediné novostavbě za celé období jejich vlády v Hustopečích došlo v l. 1836–87, kdy byla postavena již zmíněná kaple s rodinnou hrobkou. Tuto jinak dosti nákladnou stavební akci však financoval tehdejšího majitele, bankéř Czerney.

Syny Jana Ludvíka Baltazara a bar. Marie Anny Neffzern se rod rozdělil do dvou větví. V následujícím textu bude hlavní pozornost upřena pochopitelně na větve hustopečskou —

a) Ludvík Baillou (1772–1820) žil s rodinou v Novém Jičíně, zřejmě ve skromnějších poměrech, než jeho mladší bratr Josef Jan, dědic Hustopeč. S manželkou Kateřinou v. Wegeritzhofen měl syny Ludvíka a Rudolfa, sám zastával úřad krajského hejtmana. Jeho syny,

vnuky i pravnučky najdeme rovněž na Moravě, jen někteří žili ve Vídni. Svědčí o tom údaje o místech jejich narození a úmrtí — Rajhrad, Brno, Nové Město, Litovel, Nová Horka, Hranice, Holešov.¹⁰⁾

b) Josef Jan Baillou (1775–1842), dragounský důstojník se stal zakladatelem hustopečské větve a jeho potomstvo drželo Hustopeče až do r. 1945. Jeho manželství s hr. Marií Antoníí Sobkovou z Kornic, bar. z Rauthen, dcerou hr. Felixe Sobka a hr. Marie Alžběty Vetterové z Lilie, bylo mimořádně plodné. V l. 1802–28 porodila Marie Antonie celkem sedmnáct dětí, z nichž však přibližně jen polovina zůstala déle neživou. Příčinou tak vysoké úmrtnosti byla tuberkulóza, rodová nemoc hustopečské větve baronů Baillou.¹¹⁾ Kromě samotného dědice Hustopeč Josefa Floriána a několika dcer se dospělého věku dožili ještě tři mladší Josefovi bratři. Všichni si zvolili vojenskou dráhu; služebně i svými sňatky byli vázáni k Vídni a k Uhrám.

Karel Baillou (1810–1849) byl rytmistrem u kyrys-níků. Se svou rodinou žil v Uhrách (Moor), jeho vnuci se dostali do Krajiny (Grubenbrunn u Laibachu) a Korutan. Vilém Baillou (1815–1890) sloužil jako major pěšího pluku pod baronem Sivkovičem, později to došláhl až na polního maršála. Stejně jako Karel i on byl ženat s uherskou šlechtičnou a s rodinou žil ve Vídni. Svým druhým sňatkem navázal opět styky s Moravou (Hranice) a jeho synové z tohoto manželství žili v bývalém rakouském Slezsku (dnes dvojměstí Bielsko-Biala v Polsku poblíž čs. státních hranic). O nejmladším Janovi Baillou [nar. 1819] je známo, že sloužil jako major u hulánů kn. Karla Schwarzenberga a v r. 1853 se oženil s vdovou po svém bratru Karlovi.¹²⁾

Josef Florián Baillou (1806–1884), třetí syn Josefa Jana a Marie Antonie sloužil rovněž u vojska, ale dosáhl jen hodnosti rytmistra. S manželkou, bar. Celestýnou Natálií Wetzlarovou z Plankensternu a s rodinou žil v Hustopečích, ale v r. 1865 se odstěhoval do Rožnova. Velkostatek přenechal svému prvorozenému synu Alfrédovi.¹³⁾

Alfréd Baillou (1839–1898) býval příslušníkem rakouského vojenského námořnictva. Oženil se s Amálií Marií, dcerou bankéře a továrníka Jana Václava Czerneyho a Luisy Hesse. Žili v Hustopečích a ve Vídni (ve Vídni, Stein-Schönau a v Konstantinopoli měl Czerney porcelánky). Po Alfrédově smrti se Hustopeče dostaly do rukou několika podílných dědiců. Patřila mezi ně Alfrédova sestra Marie Baillou (1842–1924), v r. 1865 provdaná za svého hranického bratrance, bar. Rudolfa Baillou. Oba zemřeli v Hranicích, stejně jako jejich nejstarší syn Maxmilián. Všichni byli však pohřbeni v Hustopečích, ve zvláštní hrobce na hřbitově. Druhou dědičkou byla Alfrédova dcera Violeta Baillou (1869–1910), dvakrát provdaná, podruhé za svého příbuzného barona Karla Baillou.¹⁴⁾

Hlavním dědicem Hustopeč se stal její bratr Ctto Julius Baillou (1874–1911), ženatý s hr. Giselow Attems, bar. Petzenstein, dcerou hr. Viléma Antonína Michala Attemse a bar. Melánie Jordis v. Lohausen. Manželé žili v Hustopečích a v rakouském Kirchdorfu. V pouhých 37 letech však Otto zemřel na tuberkulózu, stejně jako jeho sourozenci a nakonec i dcery Alžběta a Aglaja.¹⁵⁾ Správu velkostatku vedla až do zletilosti svého jediného syna vdova Gisela.¹⁶⁾

Karel Jindřich Baillou (nar. 1908),¹⁷⁾ poslední maji-

Obr. 3

tel zámku a hustopečského velkostatku byl v posledních letech předsedou správní rady Chemických závodů v Přerově. Jeho smrtí v r. 1945 skončila bezmála stopadesátiletá sága rodu Baillou v Hustopečích. Zatímco jeho matka Gisela dožila v klášterním útulku ve Vídni, vdova, hraběnka Angela Stillfried emigrovala po manželově smrti i s dětmi do Spojených států amerických. Za zmínku snad ještě stojí, že hraběcí větev rodu kvetla ještě koncem minulého století ve Francii.¹⁸⁾

Genealogie rakouské rodové linie i její hustopečské větve byla celkem podrobně zpracovávána ve známých Gothajských almanaších. Údaje o jednotlivých členech rodu jsou převážně výtahem z této literatury, omezil jsem se však jen na nejnútnejší. Proto také připojená tabulka zdaleka není a nemůže být úplnou. Její úlohou je poskytnout snadnější přehled o vzájemných vazbách především těch příslušníků rodu, jejichž náhrobky či pomníky jsou ve druhé části článku popisovány. V tabulce jsou jejich jména označena arabskými čísly [1–6].

Literaturu doplňují i zpřesňují nejen poznatky, získané prostudováním nápisů na funerálních památkách, ale i chronologicky sestavený přehled všech narozených či zemřelých baronů Baillou, jejichž jména byla zanesena do rodných a úmrtních hustopečských farních matrik z l. 1754–1894.¹⁹⁾

Obr. 4

Jan Ludvík Baltazar
28. 8. 1731—23. 2. 1802
m. 14. 5. 1771 bar. Marie
Anna Neffzern
14. 5. 1743—27. 8. 1806
(3)

Ludvík
18. 7. 1772—3. 7. 1820
m. 12. 1. 1802 Kateřina
v. Wegeritzhofen
11. 6. 1775—6. 10. 1836

Jcsef Jan (4)
27. 10. 1775—13. 7. 1842
m. 22. 2. 1802
hr. Marie Antonie
Sobková z Kornic
9. 1. 1785—23. 12. 1828

Rudolf
21. 11. 1807—4. 11. 1845
1. m. Emilie Bayer
m. 22. 10. 1832 Julie
v. Kiesewetter
9. 2. 1812—16. 9. 1881

August (1)
24. 11. 1802
24. 11. 1803

Josef Florián
13. 2. 1806—17. 4. 1884
m. 3. 11. 1836 bar. Ce-
lestýna Natálie Wetzla-
rová z Plankensternu
23. 7. 1812—29. 10. 1866
(5)

Gustav (2)
5. 2. 1807
24. 2. 1807

Eudolf (5)
13. 3. 1836—1. 4. 1918
m. 18. 7. 1865 bar. Marie
Baillou

Alfréd
11. 3. 1839—8. 6. 1898
m. 10. 8. 1868 Amálie
Marie Czerney
nar. 28. 11. 1849

Marie (5)
30. 1. 1842
4. 11. 1924
m. 18. 7. 1865 bar.
Rudolf Baillou

Maxmilián (5)
20. 4. 1866—1. 9. 1908
21. 8. 1895 bar. Blanka
Sommaruga
21. 8. 1876—12. 1. 1909

Otto Julius
30. 1. 1874—12. 5. 1911
m. 21. 4. 1904
hr. Gisela Attems
nar. 24. 9. 1878

Alžběta Karla
nar. 26. 1. 1905

Aglaja Marie
6. 7. 1906
30. 8. 1926
(6)

Karel Jindřich
28. 6. 1908—6. 5. 1945
m. 1941 hr. Angela
Stillfried

Mikuláš Alexandr
nar. 19. 6. 1942

Astrid
nar. 2. 3. 1944

**Přehled členů rodiny Baillou, narozených či pohřbených
v Hustopečích v letech 1802—1878:**

1802, 24. 11. — nar. a pokřtěn August Ludvík An-
tonín Josef Arnošt, syn bar. Josefa Jana
Baillou a hr. Marie Antonie Sobkové
z Kornic.

1803, 24. 11. — zemř. August Ludvík Antonín Josef
Arnošt, 1 rok.

1804, 3. 8. — nar. a pokřtěn Adolf Arnošt Anto-
nín Josef, syn Josefa Jana a Marie Anto-
nie.

1806, 13. 2. — nar. a pokřtěn Josef Florián Gustav
Adolf Evžen, syn Josefa Jana a Marie
Antonie.

1806, 27. 8. — zemř. Marie Anna Baillou, roz. bar.
Neffzer, 64 let (m. + bar. Jan Ludvík
Baltazar Baillou).

1807, 5. 2. — nar. a pokřtěn Gustav Alexandr Ri-
chard Josef, syn Josefa Jana a Marie
Antonie.

1807, 24. 2. — zemř. Gustav Alexandr Richard Jo-
sef, 3 týdny, pohřben 26. 2.
(na pomníku uvedeno rozdílné datum
úmrť — 25. 2.)

1808, 24. 2. — nar. Rosa Rosamunda Rosálie Rosina
dcera Josefa Jana a Marie Antonie.

1809, 10. 7. — nar. Marie Albertina Antonie Amá-
lie Josefa, dcera Josefa Jana a Marie
Antonie.

1810, 13. 8. — nar. Karel Evžen Antonín Florián
Hynek, pokřtěn 14. 8., syn Josefa Jana
a Marie Antonie
(m. 12. 2. 1838 bar. Aloisie Fiáth v.
Eörményes), + 28. 5. 1849.

1811, 4. 12. — nar. Leonard Mořic Quido Oskar,
pokřtěn 5. 12., syn Josefa Jana a Marie
Antonie.

1812, 14. 3. — zemř. Adolf Arnošt Antonín Josef,
7 let, 6 měsíců a 1 den.

1813, 23. 8. — nar. a pokřtěna Blandina Emilie
Isabela Arnoštka, dcera Josefa Jana a
Marie Antonie.

1815, 23. 2. — nar. Vilém Jan Matyáš, pokřtěn
24. 2., syn Josefa Jana a Marie Antonie,
(m. 10. 12. 1842 hr. Gisela Hadik v. Fu-
tak, v r. 1850 manželství rozvedeno —
její 2. m. 3. 7. 1850 hrabě Rudolf Sta-
dion-Warthaussen-Thannhausen; 2. m.
14. 1. 1871 Karolina Frantich), + 11. 7.
1890.

1817, 24. 11. — nar. Mořic Antonín Josef Evžen, po-
křtěn 27. 11., syn Josefa Jana a Marie
Antonie.

- 1819, 18. 6. — nar. Jan Evangelista Evžen Antonín Ludvík, syn Josefa Jana a Marie Antonie,
(m. 26. 2. 1853 bar. Aloisie Fiáth v. Eörményes, ovdovělá bar. Baillou).
- 1820, 3. 7. — zemř. v Novém Jičíně bar. Ludvík Baillou, pohřben 5. 7. — 48 let, bratr Josefa Jana Baillou
(m. Kateřina v. Wegeritzhofen).
- 1821, 19. 8. — nar. Isabela Terezie Štěpánka, pokřtěna 20. 8., dcera Josefa Jana a Marie Antonie.
(m. 26. 10. 1845 Karel Blöchlinger v. Bannholz)
- 1823, 14. 10. — nar. Ludmila Oktávie Cecílie, dcera Josefa Jana
- 1824, 30. 8. — zemř. Ludmila Oktávie Cecílie, 10 měsíců, 17 dnů.
- 1825, 11. 8. — nar. Nikodém Josef Antonín Maria, syn Josefa Jana a Marie Antonie.
- 1827, 29. 4. — nar. Marie Terezie Gabriela, dcera Josefa Jana a Marie Antonie.
- 1827, 2. 5. — zemř. Marie Terezie Gabriela, 4 dny.
- 1828, 28. 3. — zemř. Nikodém Josef Antonín Maria, 2 roky, 7 měsíců a 19 dnů.
- 1828, 29. 10. — nar. Julie Tekla Marie Anna, dcera Josefa Jana a Marie Antonie.
- 1828, 9. 11. — zemř. Julie Tekla Marie Anna, 12 dnů.
- 1828, 23. 12. — zemř. Marie Antonie Baillou, roz. hr. Sobková z Kornic, 45 let (m. bar. Josef Jan Baillou)
- 1832, 28. 11. — zemř. v Olomouci Berta Baillou, 22 let (jedná se o Marii Albertinu Antonii Amálii Josefu, dceru Josefa Jana a Marie Antonie).
- 1834, 10. 9. — zemř. Mořic Antonín Josef Evžen, 16 let, 9 měsíců, 17 dnů.
- 1839, 11. 3. — nar. Alfréd, syn bar. Josefa Floriána Baillou a bar. Celestýny Natálie Wetzlarové z Plankensternu.
- 1841, 9. 2. — zemř. Blandina Emílie Isabela Arnoštká, 27 let, 5 měsíců.
- 1842, 30. 1. — nar. Marie Klementina Anna Gabriela, dcera Josefa Floriána a Celestýny Natálie,
(m. 18. 7. 1865 bar. Rudolf Baillou),
+ 4. 11. 1924.
- 1842, 13. 7. — zemř. Josef Jan Baillou, 67 let
(m. + hr. Marie Antonie Sobková z Kornic).
- 1843, 7. 6. — nar. Clemens Gustav, syn Josefa Floriána a Celestýny Natálie.
- 1869, 11. 7. — nar. Violeta Marie Luisa Celestýna Amálie, dcera bar. Alfréda Baillou a Amálie Marie Czerney
(1. m. 26. 5. 1891 Jindřich v. Risch,
+ 6. 5. 1910; 2. m. 18. 4. 1921 bar. Karel Baillou),
+ 20. 12. 1924.
- 1870, 19. 6. — nar. Evžen Vilém Alfréd Jan, syn Alfréda a Amálie Marie, (+ 17. 9. 1888).
- 1870, 8. 9. — nar. Marie Amálie Josefa Celestýna, dcera bar. Rudolfa Baillou a bar. Marie Baillou.

Obr. 5

- 1871, 26. 12. — nar. Alfréd Jan Emil, syn Alfréda a Amálie Marie, (+ 10. 6. 1884).
- 1874, 31. 1. — nar. Otto Julius Jan, syn Alfréda a Amálie Marie,
(m. 21. 4. 1904 hr. Gisela Attems),
+ 12. 5. 1911.
- 1875, 24. 8. — nar. Elsa Marie Celestýna Luisa Amálie, dcera Alfréda a Amálie Marie,
(+ 7. 9. 1890).
- 1878, 26. 10. — nar. Hermann Jan Pavel, syn Alfréda a Amálie Marie.

Funerální památky rodiny Baillou

Původní hustopečský hřbitov, rozprostírající se od nepaměti kolem farního kostela (odtud dodnes známé pojmenování „Na krchůvku“) byl pravděpodobně někdy kolem poloviny osmnáctého století zrušen. Stalo se tak nepochybně v souvislosti s barokní přestavbou kostela, prováděnou za života hr. Jana Nepomuka Podstatského (dokončena r. 1752) a s tím spojenou výstavbou obvodové zdi pro obrazy křížové cesty.²⁰⁾ Nový hřbitov byl založen jen několik minut chůze severozápadním směrem, v trati zvané „Újezda“.

Na neveikém prostranství, v labyrintu současných hrobů a křížů najdeme bizarní seskupení starých, omšelých náhrobků a novodobých pomníků rodiny Baillou. Nejstarší a současně nejcennější památkou je tumba

Obr. 6

1. bar. Augusta Baillou (+ 1803; obr. č. 1, 2, 3).

Plní dvě funkce — je náhrobkem zemřelého Augusta Baillou a současně kryje vchod do nejstarší baillouovské hrobky v Hustopečích. Boční strany tumby jsou zdobeny typicky klasicistním dekorem s rozetami. Svrchní plochu víka pokrývá jetelový kříž, na čelní okraj je umístěn polštář s trápci, na němž spočívá baronská koruna. V mělkém reliéfu po stranách víka jsou vytesány čtyři shodné rodové erby a nápis, rozdělený na dvě části. Je český (!), vpravo čtyřřádkový, po levé straně pětiřádkový, tesaný majuskulním písmem; v obou případech je uprostřed přerušen heraldickým reliéfem.

Materiál:
pískovec.

Rozměry v cm:

základna obdélníková — 161×86 , celková výška — $108^{21)}$ (výška spodní části tumby — 40, víka — 48, nástavce — polštář + koruna — 20), erby (čelní — 35×40 , zadní — 38×40 , pravý — 38×40 , levý — 41×40), nápis ve zdobném, obdélníkovém rámu (vpravo — 114×20 , vlevo — 112×20).

Nápis:

a)
ZDE ODPOCIWA.AUGUST/SWATE RZIMSKE
RZISSE.SWOBODNY.PAN/BAILLOU.RITIRZ w CZECHACH
w MO/RAWIE.WESLESKU PAN NA HUSTOPE/

b)
EC: GEDINKY A NEGDRASSY—ZAKLAD/GEDINA—
NADIEGE SWICH.RODICZU/DNIE XXIV LISTOPADU
ROKU MDCCCII.ZROZEN/A TOHO DNIE XXIV.
LISTOPADU ROKU MDCCCIII w PANU USNUL.~

August Baillou byl synem manželů Josefa Jana Baillou a Marie Antonie Sobkové. Zřejmě jejím přičiněním se stalo, že smuteční nápis byl vytesán v českém jazyce, což bylo na Moravě počátkem devatenáctého století ještě vzácným jevem. Když byla hrobka v sedmdesátých letech našeho století otevřena, našly se v ní dvě rakve.²²⁾ K nim byla přidána třetí s balzamovanými ostatky mladého muže [jde patrně o tragicky zemřelého syna Alfréda Baillou-Hermann] a další, do níž byly uloženy kosti nalezené ve zničené kryptě pod kaplí.

Před tumbou Augusta Baillou stojí drobná plastika malého chlapce. Jde o pomník jeho bratra

2. bar. Gustava Alexandra Baillou (+ 1807; obr. č. 4).

Postava je oděna do dobového šatu spíše renesančního střihu, s nabíranými rukávci a kalhotami ke kolenům, boty jsou vysoké. Kolem krku má krajkový límec, přes ramena dlouhý, až na zem splývající plášť. Levou rukou přidržuje kord, zavěšený na šerpě, pravou oválný štít s nápisem, rozděleným na dvě části. Je německý, po obou stranách šestiřádkový, tesaný majuskulním písmem.

Materiál:
pískovec.

Rozměry v cm:

celek — 83×62 , štít — 38×28 .

Nápis:

a)
GUSTAV/ALEXANDER/AUGUSTS BRU/DER RUHT
NEB/EN SEINE GROS/MUTTER/

b)
GEBO/HREN AM/5 GESTO/RBEN
25/FEBRUAR/1807/

V těsné blízkosti popisovaných objektů se nachází pomník babičky obou chlapců

3. bar. Marie Anny Baillou, roz. bar. Neffzern (+ 1806; obr. č. 5, 6.).

Pomník je tvořen odstupňným, vzhůru se zužujícím hranolem o obdélníkové základně, završeným jednoduchou vázou se splývající drapérií. U paty pomníku vlevo leží zavřená antická přilba s chocholem. Na čelní ploše jsou v mělkém reliéfu vytesány alianční erby ro-

din Baillou a Neffzern. Obě boční plochy vyplňuje ne-
uměle tesaný majuskulní nápis. Je německý, vpravo
šestnáctiřádkový, vlevo devatenáctiřádkový, dnes místy
nečitelný.

Materiál:

pískovec.

Rozměry v cm:

obdélníková základna — 115 × 67, výška — 162, reliéf
— 37 × 33.

Nápis:

a)
DIESE/URNE/SCHLIEST/DIE ASCHE
DER/HOCHGEBOHRENEN/FRAU FRAU MA/RIA ANNA
DAS/HEILIGEN ROMI/SCHEN REICHS/FREYINN/
NEFZER/GEBOHREN
AM 14 MAY 1743/GESTORBEN AM 27 AUGUST 1806/

b)
DAS/BEISPIEL/DER GAT/TIN..DIE/ZÄRTLICHE.../
MUTTER IHRER/ENKEL HEIL IHREN/KINDER ALLES
IHRER/FAMILIE SCHUTZ ENGEL/DER ARMEN
KRANKEN DER/WUNDEREN VERLASSENEN/TROST
UND HILLFE ALS/CHRISTIANNNA...../.....LIEBE
UND REINIGER GOTT/SEGNE IHRE RUHE DURCH..../
...../
DEM ANDENKEN DIESER SO SELTENEN
EDELSTEN/FRAU WEIHT DIES IHR
GELIEBSTESTER/SOHN JOSEPH/

Zemřelá bar. Marie Anna Neffzern byla manželkou
prvního majitele Hustopeč z rodu Baillou, bar. Jana
Ludvíka Baltazara. Svého muže přežila; jak vysvětluje
z textu, pomník jí dal postavit její syn Josef Jan
Baillou.

Neffzernové (někdy též Neffzer, Nefzer) byli němec-
kého původu, říšský šlechtický stav získal 20. září
1615 starosta města Sulzbachu Baltazar Neffzer. Rodina
měla majetek i v Uhrách, v r. 1703 obdrželi bratři Jan
Jakub a Wolfgang Konrád uherský indigenát spolu s po-
tvrzením rytířského stavu. Inkolát pro české země zís-
kal komorní rada Wolfgang Konrád Neffzern v r. 1734
spolu s povýšením do stavu svobodných pánů. Téhož
stavu nabyl Jan Jakub Neffzern v Uhrách roku 1749.
Mariin otec, bar. Jakub Benedikt Neffzern (+ 11. 5.
1785) vlastnil v Čechách panství Humpolec a Heralce,
v Uhrách mu patřil Velký Sziget. Zastával úřad radv
dvorské komory a byl administrátorem všech morav-
ských bankovních důchodů. Matkou zemřelé byla Ma-
rie Anna Langová z Rittersteinu. Jiná větev Neffzernů
držela v l. 1733—1777 panství hradecké na Opavsku.²³⁾

Poslední památkou klasicistního období na hustopeč-
ském hřbitově je pomník

4. bar. Josefa Jana Baillou (+ 1842; obr. č. 7, 8).

Jde o pomník v podobě chrámku — edikuly. Jeho zá-
kladna je opět obdélníková, podpory mají vyznačeno
kvádrování. Nahoře nad výklenkem vystupuje reliéf
rodového erbu, dole stojí váza s drapérií. Ukončen je
štítem s členitou římsou a vlysem, zdobeným vejcov-
cem, nároží jsou opatřena palmetovou akrotéií. Čelní
plochu tympanonu vyplňuje reliéf okřídlené koule, na

Obr. 7

odvrácené straně vidíme okřídlené přesýpací hodiny.
Na stěně výklenku je vytesán pětiřádkový německý
text, jen částečně čitelný. Nečitelný třířádkový němec-
ký nápis se nachází i na obou bočních stěnách pom-
níku, ve všech případech jsou písmena tesána kurzí-
vou.

Materiál:

pískovec.

Rozměry v cm:

základna — 93 × 47, výška — 140, heraldický reliéf —
34 × 28.

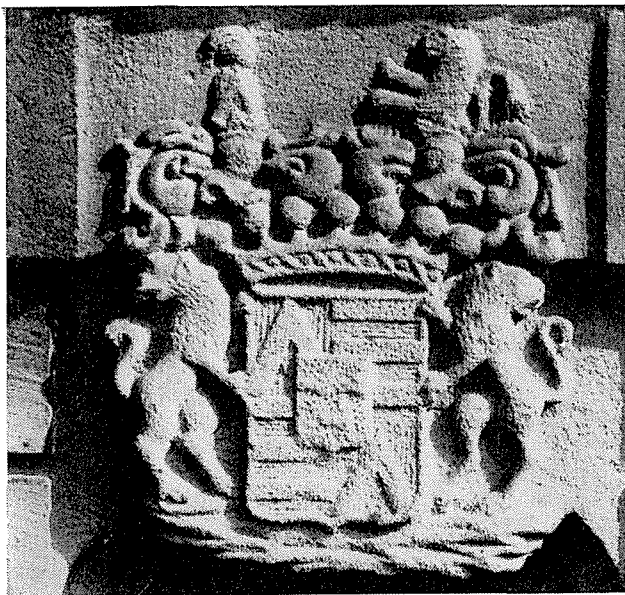
Nápis:

Joseph Johann/Baron...../geboren...../1775/
gestorben...../

Poblíž původní baillouovské hrobky se nacházejí ješ-
tě dva mladší pomníky, postavené už v našem století.
První z nich označuje druhou samostatnou hrobku ba-
ronů Baillou, vybudovanou na tomto hřbitově. Jsou zde
uloženi

5.

bar. Celestýna Natálie Baillou, roz. bar. Wetzlaro-
vá z Plankensternu (+ 1866),
bar. Maxmilián Baillou (+ 1908),
bar. Rudolf Baillou (+ 1918),
bar. Marie Baillou (+ 1924).

Obr. 8

Vchod do společné hrobky kryje těžké, snad mramorové víko s železnými, dnes zrezivělými kruhy v rozích. Hrob je zcela zarostlý mechem aj. plevellem, takže nelze říci, zda rovněž nebyl označen heraldickým reliéfem. Pomník není jinak ničím zajímavý. Jde o prostý, mramorový kříž, do jehož podstavce je zapuštěna tmavá kamenná deska o rozměrech 75 × 45 cm. Jsou do ní vytesána jména a data narození a úmrtí shora jmenovaných členů rodu. Text je německý, třínáctiřádkový. Až na opakující se jméno rodu (BAILLOU) je proveden minuskulním písmem.

Colestine Freiin von/BAILLOU/geb.Freiin Wetzlar/
geb.23.Juli 1812 — gest.29.October 1866/Max Freiherr
von/BAILLOU/geb.20. April 1866 — gest. 1. September
1908/Rudolf Freiherr von/BAILLOU/geb.13.Marz 1836 —
gest.1.April 1918/Marie Baillou geb. Freiin von/BAILLOU/
geb.30.Januar 1842 gest.4.November 1924/

Zařazení uvedených osob do rodových souvislostí nepředstavuje žádný problém a bylo by tedy zbytečné opakovat již známá fakta. Jen krátce se zastavme u rodu Wetzlarů, na Moravě téměř neznámého. Pocházela z něj Celestýna Natálie, dcera bar. Ignáce Wetzlara z Plankensternu, manželka bar. Josefa Floriána Baillou.²⁴⁾

Rodina pocházela z Korutan, baronát a přídomek z Plankensternu získala 23. listopadu 1777 zásluhou válečného zásobovatele Karla Abrahama Wetzlara z Wetzlaru, který nashromáždil velký majetek za sedmileté války (povýšení se týkalo členů rodu katolického vyznání). Mnoho potomků Karla Abrahama sloužilo v císařské armádě — v l. 1848—49 byl jistý bar. N. Wetzlar velitelem olomoucké pevnosti. S Moravou jinak mnoho společného neměli, jen v r. 1789 měl kterýsi člen rodu propachtováno panství Vranov nad Dyjí.²⁵⁾

Od r. 1777 užívali Wetzlarové jako svého erbu čtvrceného štítu se středním štítkem se zlatou šesticípou hvězdou v černém poli. V prvním a čtvrtém zlatém poli je modré břevno, ve druhém a třetím stříbrném poli černá volská hlava, obrácená do středu štítu (figura symbolizovala činnost povýšeného). Na štít jsou posta-

veny dvě korunované turnajské přilby s klenoty a přikryvadly. Na pravé přilbě je černé, vlevo obrácené orlí křídlo se zlatou hvězdou uprostřed, na levé přilbě rostoucí, vpravo hledící jednoocasý zlatý lev s vyplazeným červeným jazykem. Přikryvadla jsou vpravo černozlatá, vlevo modrozlatá. Štít přidržují dva bílí chrti s černými skvrnami a s červenými, zlatem zdobenými obojky na krku.²⁶⁾

Posledním funerálním objektem v našem soupise je zajímavý pomník mladičké dcery bar. Otty Julia Baillou

6. bar. Aglaji Marie Baillou (+ 1926; obr. č. 9).

Má charakter pilířkové, zděné a omítané boží muky s výklenkem a s prejzovou stříškou, ukončenou malým železným křížkem.

V minulosti se ve výklenku nacházel kvalitní obrázek Panny Marie, malovaný blíže nezjištěným vídeňským mistrem. Byl však zcizen a nahrazen zcela bezcennou tištěnou kopií Madony s děťátkem, zasazenou do obyčejného dřevěného rámečku. Na čelní ploše podstavce je vytesán krátký, dvouřádkový minuskulní německý nápis:

Agläe Baillou

geb. 6. Juli 1906 gest. 30. August 1926

Heraldika baronů Baillou a Neffzern a památky v Hustopečích.

Původním erbovním znamením rytířů Baillou byly tři červené kančí hlavy na zlatém štítě. Takový erb ze 14. století zdobil ještě r. 1665 bránu jejich rodového sídla ve staré vlasti — zámku de La Forêt.²⁷⁾ Vypreparovaná hlava divočáka visívala kdysi i nad starým žerotínským portálem v jihozápadním koutě nádvoří hustopečského zámku, coby symbol rodového erbu. Rozšířená varianta erbu rakouských baronů Baillou je mnohem mladší. Vznikla v r. 1766, když byli bratři Josef a Jan Ludvík Baltazar Baillou povýšení do říšského stavu svobodných pánů. Je to erb, jaký můžeme vidět ve dvou provedeních na všech heraldických památkách rodiny Baillou v Hustopečích i na soudobých pečetích.²⁸⁾

Jeden z nich, dochovaný v barevné formě ve vitráži kostelního okna, zhotovila vídeňská firma Golda v r. 1885 pro tehdejšího majitele Hustopeč, bar. Alfréda Baillou.²⁹⁾ (Obr. č. 10). Jak vysvítá z vedlejšího německého textu, měl se stát trvalou připomínkou památky jeho zemřelého třináctiletého syna Alfréda Jana.³⁰⁾ Realistické ztvárnění obličejů mladého muže v klenotu by mohlo nasvědčovat, že jde o záměr a jeho pravděpodobnou podobu. Samotný erb je nejen mistrovským a uměleckým dílem, ale současně, což je pro nás zvláště důležité, je památkou pramenné hodnoty. Na základě této skutečnosti je možno podat přesný blason baillouovského erbu z r. 1766, aniž bychom byli odkázáni na jeho chybné popisy v heraldické literatuře.³¹⁾

Štít je čtvrcen se středním štítkem, jehož figurou jsou tři (2, 1) červené, k pravé straně obrácené kančí hlavy ve zlatém poli. První a čtvrté pole je červené se stříbrnou kroví, druhé a třetí je pětkrát zlatě a modře děleno. Na štít je postavena baronská koruna se sedmi perlami, na ni pak dvě korunované, turnajské přilby s klenoty a přikryvadly.

Prvním klenotem je bezruký trup a vlevo hledící

hlava pážete či urozeného jinocha („ein Edelknecht“) v poloprofilu, s delšími vlnitými vlasy pod červenou čapkou se stříbrnou obrubou a zlatým třapcem; oděv je červený se stříbrným nákrčníkem a s krokví stejné barvy přes prsa. Druhým klenotem je rostoucí jednoocasý, vpravo hledící lev s červeným vyplazeným jazykem, zbarvený stejně jako druhé a třetí pole štítu (tj. 5× dělen zlatou a modrou barvou). Štít z obou stran přidržují dva jednoocasí lvi s odvrácenými hlavami a s vyplazenými červenými jazyky coby štítonoši; oba jsou přirozené barvy. Přikryvadla jsou vpravo červenozlatá, vlevo červenostříbrná. Téměř shodně je popisován erb baronů Baillou v r. 1854;³²⁾ zde je ovšem zcela zjevně chybně doloženo druhé a třetí pole štítu a v souvislosti s tím i levý klenot. Pomineme-li barvy, shodný heraldický reliéf najdeme na hustopečském pomníku bar. Josefa Jana Baillou (+ 1842).

Na někdejší panské oratoři farního kostela Povýšení sv. Kříže v Hustopečích visely kdysi dva erby, dnes bohužel neznámé. Šlo o hodnotné dřevěné polychromované reliéfy, práce z přelomu 18. a 19. století. Jeden z nich prokazatelně patřil baronům Baillou, druhý s největší pravděpodobností baronům Neffzern. Podoba baillouovského erbu se dochovala na barevné fotografii (v černobílé formě ji vidíte na obr. 11).

Obsah erbu se oproti minulému neliší, rovněž tak tinktury — s výjimkou přikryvadel. Ta jsou malována jinak (logicky správněji); vpravo jsou červenostříbrná, vlevo modrozlatá. Na štít je postavena baronská koruna staršího typu (jen s pěti perlami), tutéž spatřujeme na nejstarších heraldických památkách hustopečského hřbitova. Barevně odpovídající erb baronů Baillou podává i H. v Kadich,³³⁾ jinak je ovšem nepřesný. Namísto mladého muže v prvním klenotu má vousatého starce; druhé a třetí pole dělí šestkrát, což koresponduje s chybným popisem z r. 1854. K erbu nepřipojuje štítonoše.

Soubor baillouovské heraldiky v Hustopečích doplňuje erb zdobící mozaikovou dlažbu odpočívadla zámeckého schodiště. Je složen z barevných kamenných kostek a ničím se neliší od ostatních památek které známe. Jde opět o známý čtvrcený štít se srdečním štítkem, na který je postavena baronská koruna se sedmi perlami, tentokrát jen bez klenotů a přikryvadel. Zčizený kovový erb z pohřební kaple jistě nevykazoval podstatnější odchylky a mám za to, že byl zcela shodný s erbem ve vitráži kostelního okna.

Rod baronů Neffzern je v Hustopečích zastoupen dnes jediným erbem, který je součástí heraldického reliéfu na pomníku bar. Marie Anny Neffzern (+ 1806). Vidíme zde alianční erby rodů Baillou a Neffzern, po stranách přidržované baillouovskými lvy; nad nimi se volně vznášá baronská koruna staršího typu. Pravý erb už známe; levý je čtvrcen se středním štítkem s rozkřídlenou, vpravo hledící orlicí. Figurou prvního a čtvrtého pole je dvouocasý, vpravo hledící lev, ve druhém a třetím poli jsou dvě k sobě svázané lilie.

Je to týž erb, který v r. 1734 obdržel Volf Konrád v. Neffzern při svém povýšení do českého stavu svobodných pánů, jenže nepřesný a navíc neúplný. Proto bude nyní namísto podat jeho přesný blason. Štít je čtvrcen, s korunovaným středním štítkem. Jeho stříbrnočerné dělené pole vyplňuje vpravo hledící korunovaná orlice proměněných barev se zlatou korunkou na krku, s červeným vyplazeným jazykem a se zlatým kruhem či zlatou září kolem hlavy. Figurou prvního

Obr. 9

a čtvrtého zlatomodře děleného pole je vztyčený dvouocasý korunovaný lev proměněných barev, s vyplazeným červeným jazykem; v obou případech hledí do středu štítu. Druhé a třetí pole je modrozlatě polceno se dvěma svázanými lilie, opět proměněných barev. Na štít je postavena baronská koruna a tři korunované turnajské přilby s klenoty a přikryvadly.

Pravým klenotem je vlevo hledící, zlatomodře zbar-

Obr. 10

vený lev z prvního a čtvrtého pole štítu; stojí mezi dvěma zlatomodře dělenými buvolími rohy a v levé tlapě drží modrou lilii. Prostřední přílba nese klenot orlice stejného vzhledu i barev jako ve středním štítku, levým klenotem jsou tři pštrosí pera — krajní modrá, prostřední zlaté. Přikryvadla jsou všude modrozlatá.³⁴⁾

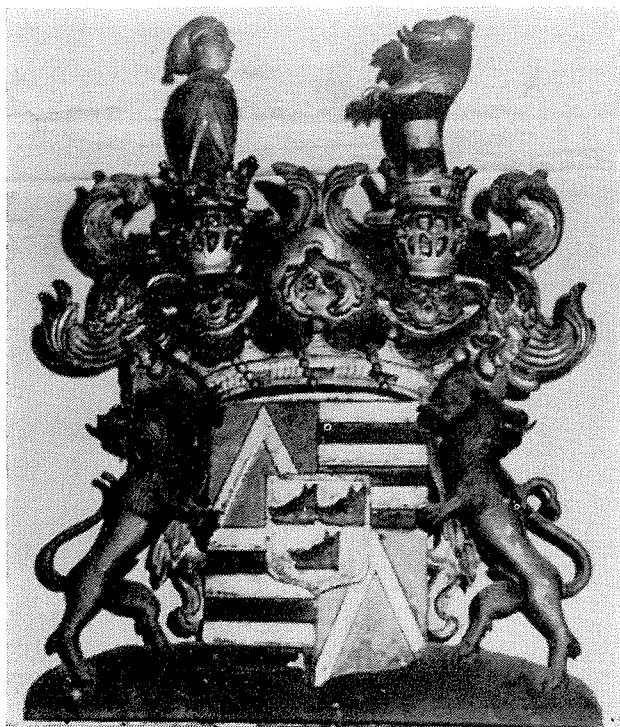
Tento erb zná, ovšem chybně vyobrazuje C. Blažek („Neffzern I“); stejně nespolehlivý je i v případě druhé verze erbu, označené jako „Neffzern II“.³⁵⁾ Jde o erb udělený v r. 1749 Janu Jakubovi v. Neffzern při povýšení do uherského panského stavu. Od popsané, české verze se podstatně liší.

Střední štítek čtvrceného štítu je zlatý s černou, vpravo hledící rozkřídlenou orlicí s červeným vyplazeným jazykem. Pole štítu jsou dělena i polcena stejnými barvami jako předtím, i figury jsou opět střídavých barev. Korunovaní, dvouocasí lvi v prvním a čtvrtém poli však hledí doprava, v polceném druhém a třetím poli je pouze jedna lilie. Na štít jsou postaveny jen dvě přílby s klenoty. V pravém klenotu je vlevo hledící orlice ze středního štítku, v levém vztyčený, modrozlatě dělený, korunovaný dvouocasý a vpravo hledící lev s vyplazeným červeným jazykem. Stojí mezi dvěma buvolími rohy, pravým zlatým a levým modrým, v pravé tlapě svírá zlatou lilii. Přikryvadla jsou vpravo černožlatá, vlevo modrozlatá. Jak je v ma-

jestátech výslovně uvedeno, štíty obou variant neffzerovského erbu zdobí baronské koruny.³⁶⁾

Poznámky:

- 1) L. Dědková, Zámek v Hustopečích nad Bečvou, Sborník památkové péče v Severomoravském kraji, č. 3, 1977, s. 140; H. M. Kleckerová, Zámek v Hustopečích nad Bečvou, Přerov 1979, s. 14.
- 2) M. Kouřil, Regesta z konzistorního archivu v Olomouci — II. část, Sborník památkové péče v Severomoravském kraji, č. 5, 1982, s. 267.
- 3) Z celkového počtu třinácti zde uložených rakví bylo násilně otevřeno dvanáct. Aby MNV zamezil dalšímu zneuctivání pozůstatků zemřelých, dal je spolu s jedinou nedotčenou přenést do původní baillouovské hrobky na hřbitově.
- 4) Popis kaple, celkové náklady na její výstavbu atd. v korespondenci mezi farním úřadem v Hustopečích a olomouckou konzistoří — viz. pozn. č. 2.
- 5) J. Dostál, Seznam nemovitých, státem chráněných kulturních památek v okrese Přerov, Přerov b. d.
- 6) Podle svědectví služebnictva se tato rodinná relikvie na hustopečském zámku opravdu uchovávala. Je nasnadě, že i tato skutečnost vedla později ke zrušnému zájmu o rakve v kryptě.
- 7) Srov.: Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser, 1854, s. 17—24 (dále jen Gotha F).
- 8) Tamtéž; Gotha F, 1919, s. 30; O. Pivoda, Hustopeče

Obr. 11

nad Bečvou 1201—1971, Hustopeče nad Bečvou 1971, s. 26, 27.

- 9) Dědková, c. d., s. 137—138.
- 10) Gotha F, 1919, s. 30—31.
- 11) Pivoda, c. d., s. 27, 29; F. J. Häussler, Ahnentafeln und Stammbäume, Die Grafen v. Sobek und Kornitz, Freiherrn v. Rauthen, Opava 1929, nestr.
- 12) Gotha F, 1919, s. 31—32.
- 13) Tamtéž, s. 31; Pivoda, c. d., s. 27.
- 14) Gotha F, 1858, s. 12; Gotha F, 1860, s. 18; Gotha F, 1919, s. 30, 31; SOA Opava, prac. Olomouc, Sběrka matrik Severomoravského kraje [dále jen SM], ř. k. fara Hustopeče n. B., sign. Ke V 4, s. 105, 138, 167; Pivoda, c. d., s. 27; Rodinný archiv Baillou, Hustopeče 1782—1945, inventář, zprac. A. Roubic, StA Opava, prac. Janovice 1960; Státní archiv v Opavě, Průvodce po archivních fondech, sv. 4, Praha 1961, s. 102.
- 15) Celými jmény Alžběta Karolina Amelie Matylda Marie a Aglaja Marie Melanie Františka Jindřiška Viktorie (Gotha F, 1919, s. 31).
- 16) Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Gräfflichen Häuser, 1916, s. 50; Gotha F, 1919, s. 31; Pivoda, c. d., s. 27, 29.
- 17) Celým jménem Karel Jindřich Jan Hermann (Gotha F, 1919, s. 31).
- 18) Státní archiv v Opavě, Průvodce po archivních fondech, sv. 4, Praha 1961, s. 102; Pivoda, c. d., s. 29; Gotha F, 1854, s. 17.
- 19) SM, sign. Ke V 2, Ke V 3, Ke V 4, Ke V 10, Ke V 11.
- 20) Pivoda, c. d., s. 55, 60.
- 21) Protože všechny starší pomníky se více či méně propadávají do země, je naměřená výška jen přibližná.
- 22) Všechny ostatní rakve, které tu byly uloženy, nechal baron Alfréd Baillou po r. 1887 přenést do nově zbudované krypty. Je otázkou, komu patřily ony dvě rakve, které tehdy vyzvednuty nebyly. Mám za to, že se mohlo jednat o rakve s tělesnými schránkami bar. Marie Anny Neffzern a bar. Ludvíka Baillou.
- 23) K. Blažek, Der Adel von Oesterr. Schlesien, Nürnberg 1885, s. 50; SOA Opava, Pozůstalost L. Svobody, heslo Neffzern; Gotha F, 1854, s. 21; A. Turek,

Dějiny zámku Hradce, Ostrava 1971, s. 23 [zde rovněž nepoužitelný blason erbu Neffzernů].

- 24) SM, sign. Ke V 3, s. 173; sign. Ke V 4, s. 167.
- 25) A. M. Hildebrandt, Der Kärntner Adel, Nürnberg 1879, s. 132; Ch. d'Elvert, Die Kommandanten der Festung Olmütz, Notizenblatt 1872, s. 73; H. von Kadich — K. Blažek, Der Mährische Adel, Nürnberg 1899, s. 282.
- 26) Hildebrandt, c. d., s. 132.
- 27) Gotha F, 1854, s. 18.
- 28) Pečetě bar. Baillou z 19. století v soukromém majetku O. Pivody.
- 29) Pivoda, c. d., s. 58.
- 30) V textu uvedená data narození a úmrtí Alfréda Jana Baillou (11. 12. 1871 — 23. 6. 1884) se neshodují s údaji v hustopečských farních matrikách!
- 31) Doslova odstrašující je popis erbu, uvedený pod šifrou —hp— ve Skutlově Moravském a slezském genealogickém slovníku (A-Be), Brno 1983, s. 36.
- 32) Gotha F, 1854, s. 17.
- 33) Kadich — Blažek, c. d., tab. 4.
- 34) SÚA Praha, Salbuchy, i. č. 163, fol. 345—346.
- 35) Blažek, c. d., tab. 27.
- 36) SÚA Praha, Salbuchy, i. č. 204, fol. 44—45.

Několik let byl mým průvodcem v Hustopečích místní kronikář pan Oldřich Pivoda, dlouholetý ředitel ZDŠ, zanícený obdivovatel a znalec rodného kraje a současně autor několika zdařilých monografií o dějinách obce. Patří mu mé upřímné poděkování za množství informací, které bych marně hledal v literatuře či v pramenech a které by stačily na sepsání ještě jednoho článku. Současně děkuji PhDr. K. Müllerovi ze SOA Opava a J. Stiborovi z Ostravy-Hrabůvky za jejich odbornou pomoc.

Fotografie:

1. Tumba Augusta Baillou (+ 1803), Hustopeče n. B., hřbitov.
2. Totéž, detail.
3. Totéž, detail jednoho ze čtyř heraldických reliéfů.
4. Pomník Gustava Alexandra Baillou (+ 1807), Hustopeče n. B., hřbitov.
5. Pomník Marie Anny Neffzern (+ 1806), Hustopeče n. B., hřbitov.
6. Totéž, detail aliančních erbů.
7. Pomník Josefa Jana Baillou (+ 1842), Hustopeče n. B., hřbitov.
8. Totéž, detail rodového erbu.
9. Pomník Aglaji Baillou (+ 1926), Hustopeče n. B., hřbitov.
10. Erb bar. Baillou z r. 1885 ve vitráži kostelního okna.
11. Erb bar. Baillou, dřevěná, polychromovaná plastika z přelomu osmnáctého a 19. století, dnes nezvěstná, Hustopeče n. B., farní kostel Povýšení sv. Kříže.

Foto autor

Die Grabmäler der Barone Baillou und die heraldischen Denkmäler aus dem 19. Jahrh. in Hustopeče nad Bečvou.

Am Friedhofe der Gemeinde Hustopeče nad Bečvou (Bezirk Přerov) ist eine ganze Reihe der Grabmale der Familie Baillou aufbewahrt, deren Beschreibung und fotografische Dokumentierung den Hauptpunkt des Artikels bildet. Der Autor widmet seine Aufmerksamkeit auch den Geschlechts-Bindungen dieser adeligen Familie, vom Ende des 18. Jahrh. bis zum 20. Jahrh. In der Mitte seines Interesses verbleibt ebenfalls die Heraldik, wie sie auf den einzelnen beschriebenen Denkmälern aufbewahrt ist.

Nejstarší dochované pečetidlo města Moravské Ostravy

Spíše než s pečeti jako takovou setkávali se v Ostravě první zájemci o tuto problematiku s pečetidlem, jehož možný otisk pro nedostatek jiného sfragistického materiálu označili za nejstarší pečeť města Ostravy.

Tuto funkci vykonával zprvu typář, datovaný v opise rokem 1664, který je v současné době uložen v Archivu města Ostravy.¹⁾

Za autora první zmínky o tomto pečetidle můžeme označit Franze Kremmera, prvního voleného starostu města Ostravy, který vykonával funkci v letech 1850—1861.²⁾ Dne 26. 5. 1867 ukončil práci na rukopise věnovaném dějinám města, který byl však vydán tiskem až v roce 1913.³⁾ O pečetidle se vyjádřil slovy: „Die ältesten Siegel mit diesem Wappen sind in Silber anno 1665 graviert und im hiesigen Archiv aufbewahrt.“⁴⁾ Přesně tuto větu, ale v české verzi, nacházíme v článku neznámého autora o Ostravě v příloze k Opavskému týdeníku nazvané „Ostravan“ v roce 1880.⁵⁾ Téměř doslova použil tuto větu rovněž Franz Wattolik v roce 1881.⁶⁾ Wattolika pak v roce 1927 citoval i s chybou v dataci Alois Adamus, když tvrdil, že „v Ostravě nezachovalo se starších pečetidel“.⁷⁾

Další německý badatel, Ladislaus Zwierzina, jinak spolumajitel dolů ve Slezské Ostravě, v roce 1887 poprvé podrobněji popsal pečeť, resp. pečetidlo, z roku 1664.⁸⁾ Další jeho práce o znaku města Ostravy zůstala v rukopise a byla zveřejněna až v roce 1913.⁹⁾ Zde popsal Zwierzina velmi podrobně celkem 8 ostravských typářů, které rozřídil podle toho, zda je ve znaku města kůň kráčející nebo ve skoku. Na prvním místě samozřejmě uvedl pečetidlo z roku 1664.

Ve Zwierzinově pozůstalosti se nachází ještě jeden rukopis článku, kterým hodlal oznámit svůj objev městské pečeti z roku 1426.¹⁰⁾ Tento rukopis není bohužel datován a jeho tištěnou podobu se nám zatím nepodařilo nalézt. Zwierzinův objev však dlouho utajen nezástal, a tak typář z roku 1664 vstupuje do další významné etapy své novodobé existence. Od té doby až po současnost byl vždy označován za nejstarší dochovaný typář města Ostravy.

Fotografie či kresba pečetní plochy typáře z roku 1664 byla pak mnohokrát otiskována a ozdobila četné publikace. Dnes už si také nedovedeme představit jiráskovo náměstí v centru Ostravy jinak, než s fontánou, jejíž ústřední těleso tvoří mohutná bronzová zvětšenina tohoto pečetidla s pečetní plochou obrácenou k obloze.

Stříbrná pečetní plocha železného osmihranného typáře z roku 1664 je kruhová a má průměr 45 mm. Opis [12—] je mezi dvěma linkami ve větším vavřínovém věnci:

* SIGILLVM * CIVITATIS * OSTRAVIENSIS * A *
1. 6. 6. 4

Uprostřed je ve zdobeném španělském štítě doprava kráčející osedlaný kůň na trávníku, s třmeny a vlající-

mi opratěmi. Nad koněm uprostřed je pětিলistá růže.

Zatím bylo zjištěno 8 otisků tohoto pečetidla v rozmezí let 1665—1706, resp. 1725. Pečeť z roku 1725 nebyla použita na listině, ale spolu s jinou pečetí a barevnou kresbou znaku města Ostravy jako ukázkový otisk pro biskupskou kancelář v Kroměříži.¹¹⁾

Nedávný rozsáhlý průzkum pečeti města Ostravy však prokázal, že **typář z roku 1664 není nejstarším dochovaným ostravským pečetidlem!**

Ve sbírce pečetidel Archivu města Ostravy je jako třetí v pořadí evidován typář, datovaný orientačně k počátku 18. století.¹²⁾

Mosazná pečetní plocha tohoto železného osmihranného pečetidla je kruhová o průměru 34 mm. Opis [11—] je mezi dvěma linkami ve větším vavřínovém věnci:

* SIG + CIVITATIS * OST + * + RAVIENSIS

Uprostřed je ve zdobeném španělském štítě doprava kráčející osedlaný kůň na trávníku, s třmeny a vlajícími opratěmi. Nad koněm uprostřed je pětिलistá růže, poněkud přesahující horní okraj štítu.

Mimo sbírkového otisku ve Státním oblastním archivu v Brně¹³⁾ bylo zatím nalezeno celkem 10 pečeti v rozmezí let 1651—1685.¹⁴⁾

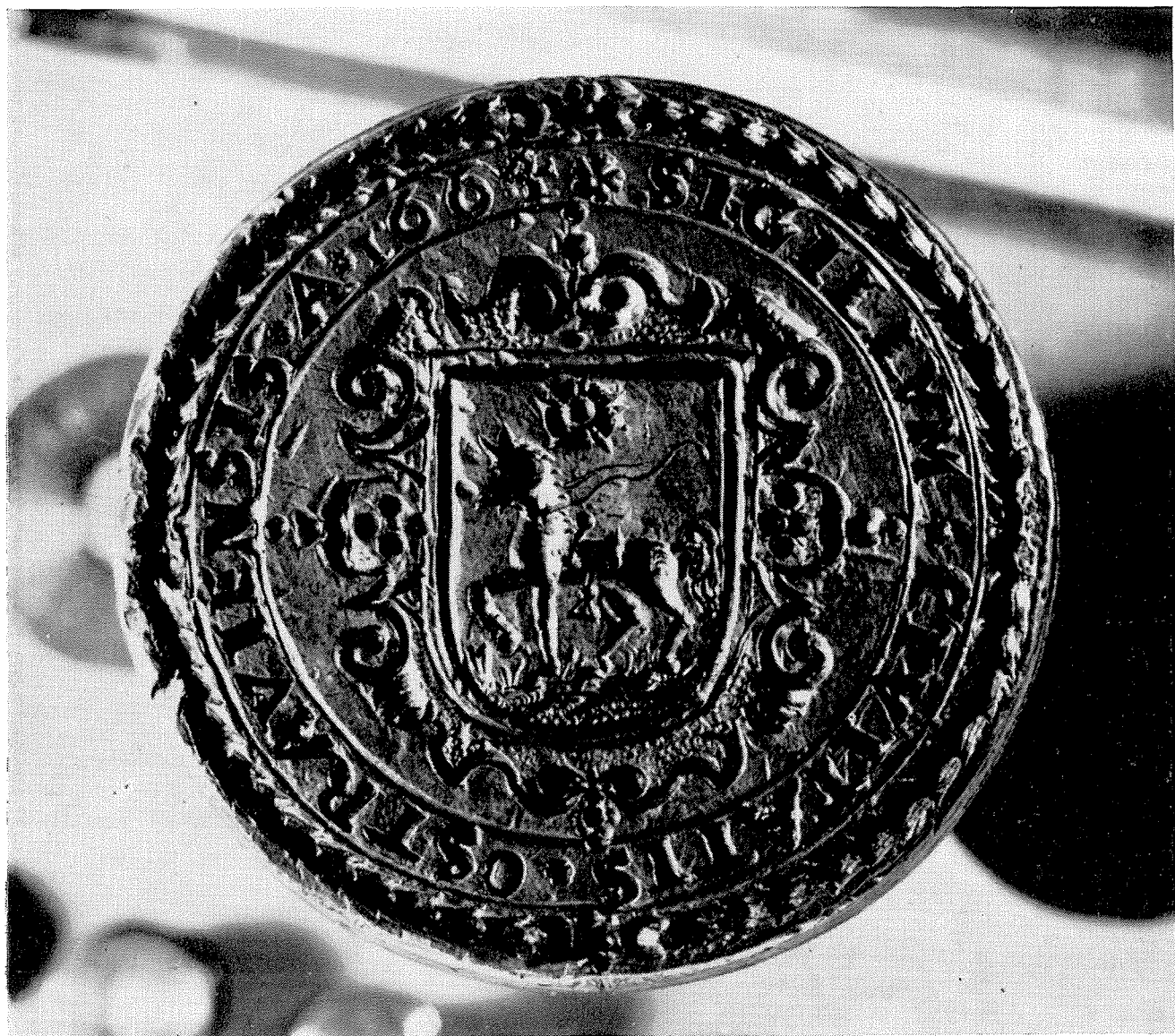
Ze skutečnosti, že nejstarší otisk tohoto pečetidla byl zjištěn již v roce 1651, logicky vyplývá, že typář vznikl před tímto datem. Je tedy nejméně o 13 let starší než typář z roku 1664.

Již na první pohled je nápadná shoda v ikonografickém ztvárnění znaku města Ostravy v pečetním poli obou typářů. Oprávněně proto můžeme předpokládat přímou závislost typáře z roku 1664 na svém starším vzoru.

Pečetidlo z roku 1664 tedy ztratilo své výsadní postavení nejstaršího mezi ostatními dochovanými typáři města Ostravy. Na druhé straně však můžeme typář z roku 1664 označit za hodnotnější, a to jak pro jeho dokonalé výtvarné, tak i technické zpracování.

Poznámky:

- 1) Archiv města Ostravy, Sběrka pečetidel a otisků razítek, inv. č. 1.
- 2) Antonín Suldovský a kol., 50 let archivu města Ostravy, Ostrava — Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města, Ostrava 1973, s. 18.
- 3) Franz Kremmer, Leitfaden zur Verfassung einer Geschichte der Stadt Mähr.-Ostrau, Nachrichten des Museums für Kunst, Industrie und Gewerbe im Ostrau—Karwiner Revier, č. 1/1913, s. 6—8; č. 2/1913, s. 4—8; č. 3/1913, s. 8—10.
- 4) Tamtéž, č. 2/1913, s. 7.
- 5) Ostravan, příloha k Opavskému týdeníku, č. 30 z 24. 7. 1880, s. 1.
- 6) Franz Wattolik: Beiträge zur Geschichte der Stadt M.-Ostrau, Ostrava 1881, s. 155.
- 7) Alois Adamus, Dějiny města Ostravy v přehledu až do r. 1860, Ostrava 1927, s. 98.

Pečetidlo z roku 1664

- 8) Ladislaus Zwierzina, Insiegel und Wappen der Stadt Mähr.-Ostrau (Feuilleton), Mähr.-schles. Grenzbote, č. 43 z 29. 5. 1887, s. 1.
- 9) Týž, Das Wappen der Stadt Mähr.-Ostrau, Nachrichten des Museums für Kunst, Industrie und Gewerbe im Ostrau-Karwiner Revier, č. 2/1913, s. 1—3; č. 3/1913, s. 7—8.
- 10) Archiv města Ostravy, Pozůstalost L. Zwierziny, kart. 1, Ein M. Ostrauer Stadtsiegel aus dem Jahre 1426.
- 11) a) 3. 7. 1665, SOA Opava, prac. Olomouc, Arcibiskupství Olomouc [dále AO], sign. E II b 7/5,
b) 14. 8. 1666, tamtéž, Metropolitní kapitula Olomouc [dále MCO], sign. B II b 31,
c) 14. 11. 1666, tamtéž, AO, sign. E II a 1/2,
d) 26. 10. 1669, AMO, Listiny a listy, sign. I A 37,
e) 10. 3. 1670, SOA Opava, prac. Olomouc, AO, sign. E II b 7/5,
f) 14. 7. 1677, tamtéž, sign. E II b 6/3,
g) 9. 9. 1706, AMO, Cechy — cech soukenický, sign. C 16,
h) 8. 11. 1725, SOA Opava, prac. Olomouc, MCO, sign. F a 21/27, kart. 224.
- 12) AMO, Sbírka pečetidel a otisků razítek, inv. č. 3.
- 13) SOA Brno, G 125 — Sbírka odlitků pečetí, II B, inv. č. 882.
- 14) Všechny pečeti se nacházejí v SOA Opava, prac. Olomouc:
- a) 30. 6. 1651, MCO, sign. B III a 13,
- b) 21. 9. 1652, MCO, sign. H III a 37, kart. 546,
- c) 3. 10. 1652, tamtéž,
- d) 10. 12. 1664, tamtéž,
- e) 27. 9. 1668, tamtéž,
- f) 9. 5. 1670, MCO, sign. B II b 31.
- g) 4. 9. 1673, MCO, sign. H III a 37, kart. 546,
- h) 21. 12. 1677, AO, sign. E III b 28/2 gama,
- i) 4. 1. 1681, MCO, sign. H III a 37, kart. 546,
- j) 28. 5. 1685, tamtéž. Foto: Hana Kunzová

Das älteste aufbewahrte Petschierstückel der Stadt Mähr. Ostrau.

Der silberne Siegelstock vom J. 1654 wurde bisjetzt für das älteste aufbewahrte Petschierstückel der Stadt gehalten. Der Autor hat jedoch mittels Studium der Petschierabdrücke im verschiedenen Archivmateriale sichergestellt, dass sich in der Sammlung der Siegelstücke im Archive der Stadt Mähr. Ostrau ein noch älteres Stückel befindet. Sein Abdruck hat er auf einer Urkunde aus dem J. 1651 gefunden. Dieses Petschierstückel ist also mindestens um 13 Jahre älter als das ersterwähnte.

Karel Müller — Erich Šefčík

Ing. Josef Nirtl

(100 let od narození opavského genealoga)

Dějiny genealogického bádání na Opavsku našly za posledních sto let řadu důstojných reprezentantů, jejichž význam a šíře badatelského záběru často přesáhly rámec regionu. Tito badatelé zanechali povětšinou rozsáhlé písemné pozůstalosti, které neztratily význam ani pro současné genealogy. Mezi takové osobnosti patří také ing. Josef Nirtl.

Nirtl se narodil 30. června 1886 v Praze-Karlíně v rodině důstojníka rakouské armády. V letech 1904–1909 vystudoval pražskou německou techniku a dosáhl titulu inženýra chemie. Přestěhoval se pak do Opavy, kde pracoval jako technický rada zemského finančního ředitelství se specializací na cukrovarnický průmysl. V roce 1941 byl penzionován a mohl se plně věnovat své zálibě — genealogii a vlastivědě. O dva roky později se stal správcem opavského městského muzea a současně městského archivu. Zemřel 18. června 1952 ve Waiblingen v NSR.

Nirtlova písemná pozůstalost do roku 1945 o rozsahu 15 kartonů je uložena a zpřístupněna badatelům ve Státním oblastním archivu v Opavě. Obsahuje rukopisy některých neuveřejněných prací, např. „Die Fa-

milienakten des Schlesisches Landesarchiv in Troppau“, „Beiträge zur Geschichte des gräflichen Hauses von Würben und Freudenthal in dem Fürstentums Troppau und Jägerndorf“. Největší význam však mají Nirtlovy rozsáhlé genealogické výpisky, neboť jmenovaný byl velmi dobrým znalcem písemností zemského archivu, opavského městského archivu a podrobně prostudoval i matriky opavských far, k jejichž nejstarším svazkům pořídil jmenné rejstříky. Pozornost zaslouží zvláště abecedně řazené výpisy ke genealogii slezských šlechtických rodů, a to především pro období pobělohorské a 18. století (inv. č. 54), nebo excerpta k dějinám opavských měšťanských rodin a cechů na Opavsku a Krnovsku (inv. č. 55–56). Určitou část výsledků svého archivního bádání Nirtl publikoval v několika číslech v měsíčníku vídeňské genealogické a heraldické společnosti „Adler“, jejíž byl členem, a také v časopise Sudetendeutsche Familienforschung, vycházejícím od roku 1928 v Ústí nad Labem. Řada cenných informací je také ukryta v četné Nirtlově korespondenci, kterou vedl v genealogických záležitostech s potomky starých šlechtických rodů a s genealogy, mimo jiné například s Josefem Pilnáčkem nebo s Bruno Hamplem.

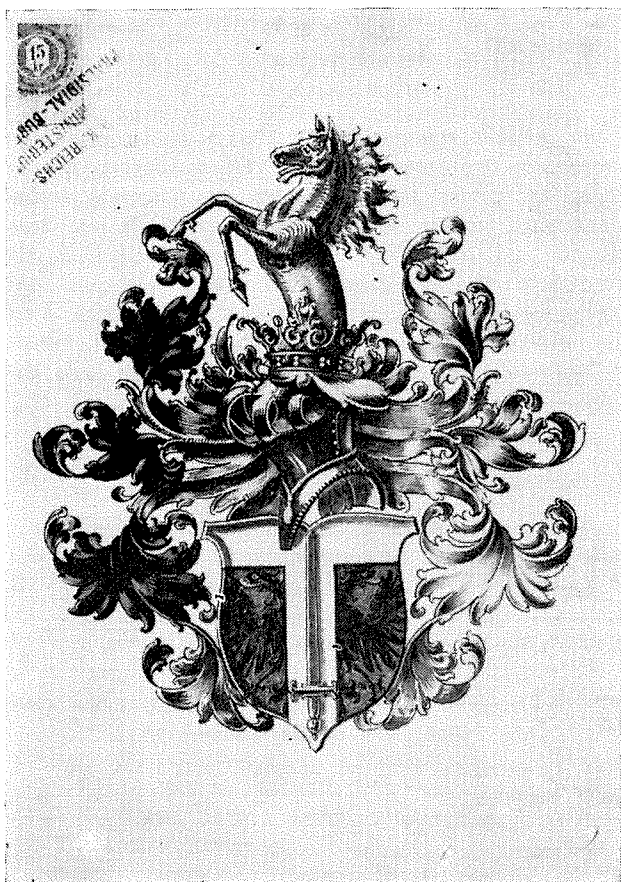
— — —

Pro heraldika nejsou v Pozůstalosti ing. Josefa Nirtla bez zajímavosti spisy, týkající se žádosti jeho otce — Karla Nirtla — o nobilitaci.

Karel Nirtl, narozený 12. ledna 1845 ve Strakoněch, byl důstojníkem rakouské armády. V roce 1866 vstoupil do řad pěšího pluku Jiřího prince Saského č. 11, složil důstojnické zkoušky a postupoval ve vojenských hodnostech až k hodnosti majora, do které byl povýšen v roce 1895. Za své zásluhy obdržel také řadu vyznamenání, mimo jiné v roce 1895 vojenský záslužný kříž.

V roce 1896 se Karel Nirtl rozhodl požádat císaře o povýšení do šlechtického stavu na základě svého právě dovršeného třicetiletého působení u armády. V Nirtlově pozůstalosti je dochován kompletní spis včetně příloh. Vlastní žádost, adresovaná císaři, obsahuje vyličení služebního postupu a zásluh žadatele a prosbu o nobilitaci s prominutím taxy a udělení erbu a predikátu „Edler von Nirtenau, případně von Nirtsdorff nebo von Nirtheim“. Dopis je doložen vysvědčením o zachovalosti od velitelství mateřského pluku, přehledem údajů o životě a činech Karla Nirtla, které by měly být zahrnuty do textu nobilitačního diplomu, prohlášením o zaplacení vyhotoveného diplomu v hotovosti, bude-li mu skutečně vystaven, kresebným návrhem erbu a jeho popisem.

Návrh Nirtlova erbu provedl známý vídeňský malíř znaků Ernst Krahel a v pozůstalosti se dokonce nachází Krahelův účet. Je sice datovaný až 29. 1. 1904, avšak zřejmě se týká uvedeného návrhu. Popis navrho-

Návrh erbu mjr. Karla Nirtla od E. Krahle

vaného erbu: zlatý štít s červenou hlavou a kulem, na kterém spočívá meč (na kresbě stříbrný se zlatou rukojetí a záštitou), v obou vzniklých polích vyniká od dělicí čáry půl černé orlice (na kresbě s červeným jazykem). Korunovaná turnajská přilba s klenotem v podobě vyrůstajícího stříbrného koně (na kresbě s červeným jazykem); přikryvadla černo-zlatá a černo-stříbrná.

Celá žádost i s přílohami je datována 29. listopadu 1896 a byla v první polovině prosince odeslána říšskému ministerstvu války. To vyřídilo podání překvapivě rychle, avšak negativně. Pod čj. Präs. 7134 z r. 1893 sdělilo 7. ledna 1897 velitelství Nirtlova pluku, že major Karel Nirtl nemá žádný nárok na povýšení do šlechtického stavu s prominutím taxy. Důvodem byla zřejmě Nirtlova neúčast ve válečném tažení, která byla v takovém případě podmínkou. Tím byla celá záležitost uzavřena a Karel Nirtl se již znovu o nobilitaci nepokoušel. Dne 27. dubna 1901 byl ještě povýšen na podplukovníka a o necelý rok později — 26. února 1902, ve věku 57 let v Písku zemřel.

— — —

Bibliografie prací ing. Josefa Nirtla do roku 1945:

- Die Überwindung des toten Punktes bei Familiengeschichtsforschungen. Sudetendeutsche Familienforschung (dále SF) 1, 1928—1929, s. 53—56.
Die Familien von Wigstadt in Schlesien und der

Účet za návrh erbu od E. Krahle

umliegenden Dörfer im Jahre 1640. SF 3, 1930—1931, s. 27—29, 76—78.

Die Familiennamen von Dorftessen in Schlesien im 1694. Tamtéž, s. 128.

Ein Münzfund in Neu-Lublitz. Zeitschrift für Geschichte und Kulturgeschichte Schlesiens (dále ZfGKS) 20, 1930—1933, s. 102.

Ein schlesischer Münzfund aus der Zeit Kaiser Leopold I. Tamtéž, s. 102—103.

Die Familien Troppaus nach der Volkszählung im Jahre 1830. SF 4, 1931—1932, s. 117—120, 179—180.

Sperrelationen des Schlesischen Landrechtes in Troppau. Monatsblatt der heraldisch-genealogischen Gesellschaft „Adler“ (dále Adler) 11, 1931—1934, s. 213—233.

Verlassenschaftakten adeliger Personen im schlesischen Landesarchiv zu Troppau. Tamtéž, s. 258—261, 286—295.

Adelige Familien in schlesischen Matriken. Tamtéž, s. 413—432, 438—443, 496—500, 525—528, 533—540; Adler 12, 1935—1939, s. 95—99, 130—133, 146—150, 278—279.

Troppauer Familien nach dem Urbar vom Jahre 1586. SF 6, 1933—1934, s. 106—108, 151—152.

Die Nestroj-Familien in Gross-Hoschütz bei Troppau. Adler 12, 1935—1939, s. 12—14.

Nestroj-Familien in Podwihof. Tamtéž, s. 14—15.

Zur Geschichte des Teschener Adels. Adler, Monatsblatt der Vereine für Sippenforschung in der Ostmark 4, 1942, s. 2—11, 45—53.

Die bürgerliche Ahnfrau der Gräfin Larisch-Mönnich. Tamtéž, s. 136—137.

Prameny a literatura:

- Pozůstalost ing. Josefa Nirtla 1847—1945, inventář StA Opava, 1968, zprac. Ivo Stratil.
Slezské muzeum Opava, umělecko-historické pracoviště.
Katalog sbírek Městského muzea v Opavě.
Korespondence s Burkhardem Nirtlem z Berlína.
Šefčík, Erich: Městské muzeum v Opavě v letech 1896—1945. Ročenka Okresního archivu v Opavě, Opava 1982, s. 64.
Nirtl, Burkhard: Josef Nirtl, Zum Gedenken seines 100. Geburtstages. Adler, Zeitschrift für Genealogie und Heraldik 14, 1986, s. 52.

Foto: Bohumila Bellová

Ing. Josef Nirtl (100 Jahre vom Geburte des Troppauer Genealogens).

Der Artikel erinnert das Jubiläum eines bekannten Troppauer Genealogens. Seine Verlässenschaft, die in dem Staatlichen Gebiets-Archiv in Troppau aufbewahrt ist, enthält sehr preiswürdige Excerpten, zum Beispiel zur Geschichte der adeligen Familien in der Troppauer Gegend. Ausser der Genealogie und der Bibliographie informiert der Artikel umständlich über die interessante Episode aus dem Leben Nirtl Vaters — Karl Nirtl, welcher im J. 1896 — jedoch ohne Erfolg — seine Nobilitierung erfordert hat.

Heraldika na stránkách vlastivědných časopisů

Časopis Slezského musea, série B — vědy historické 1951—1985 (r. 1—34)

K časopisu byl vydán Rejstřík k ročníkům I—X (1951—1961), sest. Eustach Bittner, Opava 1962.

- Frický, A(lexander): Šarišské múzeum v Bardejove. 8, 1959, s. 1—6.
V obr. příloze foto benátského poháru radních z 15. století se znakem Bardějova.
Indra, Bohumír: Tři příspěvky k výtvarným dějinám Ostravského kraje v 16.—18. století. 9, 1960, s. 46—54.
V obr. příloze foto náhrobníku Bernarda Leoneho z Lokarna (zem. 1603) v Ostravě.
Týž: K renesančnímu stavitelství na severovýchodní Moravě a ve Slezsku. Pramenné zprávy o vlášských a domácích stavitelích a kamenících do 30 leté války. 15, 1966, s. 128—148.
V obr. příloze foto portálu zámku v Hranicích z let 1613—1615 s erby Václava Mola z Modřelic a jeho manželky.
Týž: Konváři a zvonaři v Olomouci a v Opavě od počátku 16. do poloviny 17. století. 26, 1977, s. 58—75.
Popisy mistrovských značek, příp. i pečeti.
Týž: Konváři a zvonaři ve venkovských městech severní Moravy a Slezska od počátku 16. do poloviny 17. století. 26, 1977, s. 136—150.
Popisy mistrovských značek. V obr. příloze kresby značek bratislavských cínařů z let 1511—1611.
Týž: Zvony cizích zvonařů na severní Moravě a ve Slezsku od poloviny 17. do konce 19. století. 28, 1979, s. 153—167.
V obr. příloze foto zvonu z r. 1630 s erby Jana Václava Sedlnického z Choltic na Třebovicích a Kateřiny Cigánové ze Slupska (původně ve Fulneku, dnes ve Vítkově), zvonu z r. 1716 s erbem hr. z Herberštejna (původně v Opavě, zničen)

a zvonu z r. 1853 se znakem řádu německých rytířů (původně v Opavě, zničen).

- Týž: Olomouští cínaři od počátku 15. do poloviny 17. století. 31, 1982, s. 117—133.
Popisy mistrovských značek.
Týž: Olomouští cínaři od poloviny 17. do osmdesátých let 19. století. 31, 1982, s. 254—279.
Vyobrazení pečeti sdruženého cechu kloboučníků, konvářů a dalších řemesel v Olomouci z 1. pol. 17. stol., pečeti cechu cínařů, zvonařů a ostružníků v Olomouci z r. 1734, kresby mistrovských značek (užit též znak Olomouce).
Týž: Opavští cínaři od konce 15. do osmdesátých let 19. století. 32, 1983, s. 70—93.
Popisy mistrovských značek a jejich kresby (užit též znak Opavy).
Týž: Cínaři ve slezských městech od 16. do druhé poloviny 19. století. 32, 1983, s. 145—163.
Popisy mistrovských značek.
Týž: Cínařské dílny v městech střední a severní Moravy od 16. do druhé poloviny 19. století. 32, 1983, s. 247—258; 33, 1984, s. 78—96, 126—151.
Popisy mistrovských značek a jejich vyobrazení (užity též znaky Prostějova, Moravské Třebové, Mohelnice, Šumperka a Nového Jičína).
Karger, Viktor: Jezdecké ex libris Hynka Běrky z Nasile. 6, 1957, s. 98—99.
Popis a foto ex libris v rukopisu Šeršnikovy knihovny v Cieszyne (PLR) z r. 1490; na štítě erb Birků z Nasile, na koňské čabrace erby pánů z Fulštejna, z Donína a Konecchlumských z Konecchlumí.
Klimešová, Eva: Vývěsní štíty a cechovní znamení z minulosti města Opavy. Zvláštní číslo k 750. výročí města Opavy, 1974, s. 72—75.

Popisy a v příloze foto vývěsních štítů řezníků (1821), zámečnicků a kovářů.

Táž: K výzkumu cechovních postavníků z 18. a 19. století.
25, 1976, s. 50—53.
Popisy postavníků z Budišova n. B., Dolního Benešova, Hradce n. M. a Guntramovic. V obr. příloze foto postavníku ševcovského cechu (1766) a pekařského cechu (70. léta 18. stol.) z Budišova n. B.

Táž: Slezské barokní sklo s heraldickou výzdobou ze sbírek Slezského muzea.
26, 1977, s. 151—155.
Popsáno celkem 9 čísel katalogu, určeny pouze erby rodů Kleist, Vunšvic, Pilar a Prusko-Brunšvík. První dva též na foto v obr. příloze.

Krejčík, Tomáš: František Palacký a genealogie.
27, 1978, s. 189—190.
Též o vztahu Palackého k heraldice.

Kruťa, Tomáš — Šimon, Zdeněk: K dějinám báňského podnikání ve Zlatých Horách.
6, 1957, s. 46—68.
V obr. příloze reprodukce kresby znaku Zlatých Hor z 19. století.

Musiol, Karol: Rozvoj slezské hudby umělé od středověku do klasicismu.
22, 1973, s. 97—113.
V obr. příloze foto titulního listu díla Singenbuch z r. 1588 s erbem a portrétem autora — Adama Puscmanna.

Papoušek, František: Příspěvek k dějinám těšínského mincování.
4, 1954—1955, s. 101—111.
V příloze foto náhrobníku mincmistra Gabriela Görloffa (zem. 1855) v Cieszynu (PLR).

Ringler, Josef: Fajansová kamna Slezského musea v Opavě a jihotyrolská výroba fajansí v 16. stol.
3, 1953, s. 37—47.
Popis kamen z r. 1530 (dnes téměř zničených) se čtyřkoutným vývodem Wolkenstein, Montani, Lichtenstein (Castelcorn), Schrofenstein. V obr. příloze foto celých kamen a kachlů s erby Lichtensteinů a Schrofensteinů.

Šigut, Fr(antišek): Renesanční náhrobek v Komárově, okres Opava.
10, 1961, s. 133.
Popis a v obr. příloze též foto figurálního náhrobníku z r. 1583, který náležel zřejmě dceři Jiříka Tvorkovského z Kravař a na Raduní a Anny Haugvicové z Biskupic.

Švábenský, Mojmír: Všeobecné zavedení vesnických pečeti na Moravě a předrustikální pečeť Moravské Loděnice z roku 1597.
31, 1982, s. 203—206.

Więcek, Adam: Jan Neidhardt — slezský medailér XVII. století.
7, 1958, s. 61—88.
V obr. příloze též foto medaile s erbem Silvia Fridricha knížete Württembersko-Olešnického z r. 1677.

Týž: Ezechiel Paritius z Litomyšla i jeho działalność na Śląsku i w Polsce.
13, 1964, s. 17—22.
V obr. příloze foto mědirytin portrétů Jiřího III, Kristiana a Ludviky, knížat lehnicko-břežských s erby.

Karel Müller

Slezsko. Kultura a země

1969—1972 (r. 1—4)

—drk—: Numismatika ve Slezsku.

1, 1969, č. 1, s. 18.

Foto opavského haléře z r. 1433 se znakem města. Grobelný, Andělín: Ke vzniku dvou slezských Matic.

2, 1970, č. 1—2, s. 59—60.

Foto kresby znaku Těšína z 18. stol.

Wandenburg, Udo: Náhrobní kameny v Hlučíně.

3, 1971, č. 2, s. 42.

Popisy a foto náhrobníků Štěpána Bruntálského z Vrbna (zem. 1567), jeho ženy Marty ze Žerotína (zem. 1572) a společného náhrobníku Bruntálských z Vrbna z r. 1625.

[Foto renesančního figurálního náhrobníku ve Vidnavě]

2, 1970, č. 1—2, s. 28.

Vlastivědné listy Severomoravského kraje. Dějiny, umění, příroda, dnešek

1975—1985 (r. 1—11)

Cimalová, Libuše — Hrbáček, Karel: Heraldické památky v Ostravě.

10, 1984, č. 1, s. 15—18.

Popisy erbů a náhrobníků v kostele sv. Václava v Ostravě. Foto svorníku se znakem olomouckého biskupství, náhrobníků Kateřiny z Boskovic (zem. 1500), Bernarda Lva (zem. 1603) a Jana Jeřábka z Mořkova a jeho manželky Marty Hynalové z Kornic z r. 1621.

Havlica, Jan: Nález dvou neznámých renesančních náhrobků na Krnovsku.

3, 1977, č. 2, s. 32.

Popis a kresby náhrobníků Beneše Šponara z Blimdsorfu (zem. 20. léta 17. stol.) v Hošťálkovech a Barbory Liškovny z Německé Lutyně (zem. 1580) v Bohušově.

Indra, Bohumír: Papírna v Hradci nad Moravicí.

6, 1980, č. 2, s. 15—17.

Vyobrazení filigránů, mj. též s erby Pruskovských a Neffzernů.

Týž: Potvrzení o práci a vandrovní knížky řemeslnických tovaryšů z 18. a 19. století.

8, 1982, č. 2, s. 9—11.

K tomu na 2. s. obálky foto veduty Bílovce z r. 1788 se znakem města.

Týž: Neznámé veduty severomoravských měst na tovaryšských listech.

9, 1983, č. 1, s. 9—14.

Popisy a foto vedut, mj. též se znakem Olomouce, Šternberka a Šumperka.

Týž: Neznámé veduty slezských měst na tovaryšských listech.

9, 1983, č. 2, s. 12—16.

Popisy a foto vedut, mj. též se znakem Opavy, Bílovce, Krnova, Těšína, Bruntálu a Oder.

Indra, Jaromír: Dva střelecké terče z Krnova.

9, 1983, č. 2, s. 42.

Popis a foto terčů z r. 1898 se znaky Habsbursko-lotrinského domu a Jana II. knížete z Lichtenštejna.

- Musil, Jiří V: Pamětní erbovní deska v heřmanovické škole.
8, 1982, č. 1, s. 41—42.
Popis a foto desky s erby polského krále Vladislava Zikmunda a arcivévody Karla Habsburského z r. 1624.
- Novák, Jaromír: Historie dolování zlata u Andělské Hory (místní část Světlé Hory).
5, 1979, č. 2, s. 9—12.
Připojena kresba znaku Andělské Hory.
- Palát, Jiří: 320 let výroby papíru v Rožnově pod Radhoštěm (1664—1984).
11, 1985, č. 1, s. 32—35.
Gresba filigránu s erbem Žerotínů.
- Skopec, Rudolf: Padesátiny Arnošta Pustky.
1, 1975, č. 2, s. 30—32.
Připojeny foto jezdecké pečeti Jana Lucemburského z r. 1318, jezdecké pečeti a zlomku kachle se znakem Opavy ze 17. stol.
- Sonnek, Ladislav: Udělení městských práv a znaku Hradci nad Moravicí.
8, 1982, č. 1, s. 17.
Text a foto privilegia s miniaturou z r. 1481.
- Spurný, František: 700 let města Šumperka (Historické zamyšlení).
2, 1976, č. 2, s. 13—17.
Foto privilegia Ferdinanda I., kterým polepšuje městský znak z r. 1562.
- Šefčík, Erich: Z činnosti heraldické sekce.
2, 1976, č. 1, s. 18.
Foto miniatury v erbovní listině pro Žerotíny z r. 1706.
- Týž: Břidličná.
3, 1977, č. 1, s. 19—20.
Připojena kresba znaku Břidličné.
- Wandenburg, Udo: Znak města Hlučína.
7, 1981, č. 1, s. 18—20.
Popis vývoje znaku a 5 foto pečeti.

Karel Müller

Do Vaší knihovny

Květoslav Growka: Uplatnění heraldiky ve spolku Schlaraffia. Numismatický dopis, 33.—35. oběžník ČNS pobočky v Opavě, 1986, s. 9—12.

Početnou řadu drobných příspěvků o řádech a dalších artefaktech z působení svérázného německého spolku Schlaraffia v různých místech našeho státu rozšiřuje anotovaný článek, i když jeho název zcela neodpovídá obsahu. Většina textu je věnována základním informacím o vzniku a činnosti Schlaraffie. Pouze v závěru jsou uvedeny nejdůležitější údaje o spolcích v Opavě, Krnově a Bruntálu s tím, že jsou současně popsány užívané znaky, které jsou také vyobrazeny. Společným znakem spolku byl šikmo dělený štít s hlavou v šaškovské čepici a s pohárem. Pravidelně se ve znacích jednotlivých spolků objevovala také sova. Ostatní komponenty byly voleny libovolně, často se vyskytoval znak, nebo alespoň jeho část, příslušného města (tak u Krnova a Bruntálu). I když tvorba znaků Schlaraffie nerespektovala příliš základní heraldická pravidla, jedná se rozhodně o pozoruhodnou součást dějin heraldiky. Je třeba podotknout, že popisy znaků nejsou v článku zcela přesné; u znaku opavského spolku není zmíněna existence středního štítiku; správný název kavárny, ve které měl svůj „hrad“ spolek krnovský zní Friebe. Ke škodě věci nebyl připojen poznámkový aparát, ač je zřejmé, že autor čerpal především z ročenky Schlaraffie z roku 1936.

—km—

Jaroslav Chmela a kolektiv: Švýcarsko, Lichtenštejnsko. Praha, Institut zahraničního obchodu 1984, 231 s

Sympatické ekonomické sborníky, které jsou určeny pracovníkům centrálních institucí, organizací zahraničního obchodu, studujícím odborných a vysokých škol a všem ostatním zájemcům o předmětnou zemi, podávají v tomto svazku informace o Švýcarsku a Lichtenštejnsku. Na přeložce první strany obálky je znak Švýcarska, na zadní znak Lichtenštejnska. A to je právě okruh našeho zájmu. Kresba znaků dopadla dobře, stejně i text k znaku Švýcarska. Horší je to s textem k znaku Lichtenštejnska na straně 201. Uvádím doslovný přepis z této publikace: Státní znak tvoří složité dělený štít, v jehož čtyřech polích jsou tradičně umístěny heraldické znaky Slezska, Opavy, Ratiboře a Krnova. Střed znaku překrývá dělený štítek, na němž je knížecí korunka. Skutečnost je jiná. Státní znak sestává ze čtvrceného štítu se vsunutou špicí mezi 3. a 4. pole a středního štítiku. Střední štítek je dělený — Lichtenštejnové, v prvním poli je slezská orlice, v druhém routový věnec — Kuenringové, ve třetím poli je polcený štít — Opavsko a ve čtvrtém harpyje — Východofrýsko. Ve špicí je lovčí trubka — Krnovsko. Štít spočívá na plášti splývajícím z knížecí koruny. Škoda, že zajímavá a praktická příručka je znehodnocena takovým scestným popisem znaku.

Jaromír Kalus

tic u Českého Těšína. Těšínsko, 1986, č. 2, s. 30.

Ze stručného příspěvku se dozvídáme, že Albrechtice (okr. Karviná) přijaly nový oficiální znak obce, jehož návrh, vytvořený akademickou malířkou Rosvitou Mikulcovou, byl v roce 1985 schválen uměleckou komisí Dila v Ostravě (!) a posléze MNV a ONV v Karviné. Autorka se údajně nechala inspirovat znakem Havířova a do modré hlavy štítu položila dvojici zlatých zkřížených hornických kladívek. Mezi ně umístila květ „Těšíňanky“ se šesti bleď zelenými okvětními lístky, což je však podle našeho soudu nejen neheraldické, ale zelenavá barva navíc nepůsobí na modrém poli jistě příliš výrazně a esteticky. Vlastní štít (v popisu mylně označen jako spodní třetina) je 2× polcen červenobílo (!) — červeně, kteréžto barvy mají symbolizovat pospolitost českého a polského obyvatelstva, přičemž v prostředním bílém poli je naprosto proti základnímu heraldickému pravidlu zlaté slunce a pod ním obilné klasy (patrně rovněž zlaté). Připojená kresba znaku navíc zobrazuje klasy tak, že zasahují i do obou sousedních červených polí. Nový znak obce Albrechtic tedy s pravou heraldikou moc společného nemá. Autor se zmiňuje, že nahradil dosavadní znak obce „pocházející ještě z dob habsburského feudalismu“, aniž jej dále popisuje. K tomu poznamenáváme, že stará obecní pečeť, datovaná rokem 1752, nesla obraz Božího oka a stvolu neurčitelné rostliny a byla užívána ještě v 1. polovině 19. století (SOA Opava, Matrika výnosu pozemků, inv. č. 345). Gumowski (Herby i pieczęcie miejscowości wo-

Karel Sedláček: Nový znak Albrechtic

jew. Śląskiego, Katowice 1939, s. 199) uvádí pouze novodobé razítko s vyobrazením Božího oka a pod ním labutě.

—km—

STROGANOVÉ 100—1 zahraniční zajímavost, 1985 (r. 22), č. 15, s. 57.

Článek upozorňuje na nedávno vyšlou knihu Tatjany Metternichové—Stroganovové, nekorunovaná dynastie, vydanou mnichovským nakladatelem Albertem Knausem. Stroganovové bývali nejbohatší rodina carského Ruska. První zmínka o jejich předku je z roku 1380, kdy se Spiridon Stroganov vyznamenal v boji proti Tatarům. Během staletí získala rodina obrovský majetek, čítající asi 4 000 000 ha půdy, takže sama půdou obdarovávala carskou rodinu. Členové rodu zastávali přední funkce ve správě státu. Vynikali prozíravým a racionálním hospodařením na svých statcích. Na některých svých statcích zrušili nevolnictví, zakládali školy a neuzavírali se sociálním reformám. Po smrti posledního mužského člena rodu, Sergeje Alexandroviče přešlo dědictví na Olega, syna jeho sestry. Správu majetku převzal švagr kníže Alexander Šerbatov. Za VRSR opustili Šerbatovové—Stroganovové svoji vlast. Poslední dědic Gerghi se zúčastnil v r. 1945 Jaltské konference jako americký námořní důstojník a tlumočnick. Zahynul r. 1946 při autohodě v Connecticutu. Rodinné archivy Stroganovových obsahují řadu dosud nezveřejněných dokumentů. „Co však je známo i bez dokumentů? Některé jejich kulinární zaslouhy: znám je především tatarský biftek à la Stroganof a vodka Stroganof“. A to je poslední věta článku, který byl převzat z časopisu Die Zeit.

V. W.

Horní města v Československu. CIVITATES MONTANARUM IN RE PUBLICA BOHEMOSLOVENICA. Sv. 8. Příbram 1986, nestr.

Už jsme si zvykli, že nám komitét symposia „Hornická Příbram ve vědě a technice“ každoročně připravuje velmi vkusně provedený soubor dvanácti heraldických kreseb Jana Čáky se zaměřením na znaky československých horních měst (viz ref. ve Zpravodaji KGHO 1981, č. 2—3; 1983, č. 2; 1984, č. 20; 1986, č. 25). Tentokrát Jiří Schenk doprovodil slovem kresby znaků a pohledů na tato města: Hroznětín, Měděnec, Litvínov, Nalžovské Hory, Sušice, Slaný, Rokytnice nad Jizerou, Příbrav, Budišov nad Budišovkou, Ostrava-Přívoz, Banská Belá, Velký Krtíš. Přehled nese znak obce Abertamy. Jako obvykle je textová část doplněna mapkou Československa s vyznačením výše uvedených lokalit a překladem do ruštiny, němčiny, francouzštiny a angličtiny. Dlouhé dodací lhůty tiskárny jsou patrně příčinou toho, že připojeném seznamu nejdůležitější literatury postrádáme kompendium Čarkovo i západočeský soupis Pelantův.

—km—

Ladislav Doubek — Libuše Urbánková: Poklady minulosti z bohatství Státního oblastního archivu v Brně. Brno, Státní oblastní archiv 1986, 362 s.

Již druhého, rozšířeného vydání se dostalo reprezentační publikaci, seznamující veřejnost s nejceněnějšími písemnostmi SOA v Brně. V úvodu pojednává L. Urbánková stručně o dějinách brněnského archivu, založeného již v r. 1839, a L. Doubek charakterizuje nejvýznamnější fondy a jednotliviny. Většina rozsahu díla je věnována reprodukcím archiválií s komentářem, počínaje nejstaršími listinami z 11. století a konče plakáty z roku 1948. Mezi jinými jsou zde reprodukovány panovnícké pečeti Břetislava I., knížete Oty, Přemysla Otakara I., Přemysla Otakara II., Jana Lucemburského a Jiřího z Poděbrad. Fotografe několika obalů zemských desk moravských přinejvětší erby Jana z Kravař [1348], Procka z Kunštátu [1464], Jana Kuny z Kunštátu [1528], Albrechta Černohorského z Boskovic [1567] a Hynka Brtnického z Valdštejna [1588]. Dále jsou zde publikovány listina císaře Bedřicha III. z 7. 12. 1462 na polepšení znaku moravského markrabství, znak Moravy a erb Jiřího Valeriána Podstatského z Prusinovic z knihy stavu panského z r. 1670, erby Maxe Kobylky z Kobylího [1673] a Jiřího Bedřicha Žalkovského ze Žalkovic [1746] z knihy moravského rytířstva.

Druhé vydání publikace je proti prvnímu doplněno a stať L. Doubka Historie ve znacích a pečetích archivu, která obsahuje další vyobrazení heraldických a sfragistických památek. Po velmi stručném a obecně laděném úvodu o užívání pečeti ve světě i v českých zemích následují informace o sfragistických a heraldických sbírkách SOA Brno. Mezi ně patří např. kodex kostnického měšťana Konráda Khinenberga z 1. čtvrtiny 16. století (publikovány znaky Moravy a Čech), sbírky erbů moravské šlechty J. Horkého (erb Jiřího Haugvice 1871) a J. Strniště (erby Drnovských a pánů z Boskovic). Cenná je sbírka znaků moravských měst Aloise Gödla (znaky Černé Hory, Třebíče, Šaratic, Hulína, Dačic, Uherského Brodu, Brna). Malby erbů je možno nalézt také v kvaternech zemských desk moravských ze 17. století (erb Jana Jakartovského ze Sudic 1643), lenních knihách olomouckého biskupství (erb Michala Žňovského z Korkyně 1649 — mylně psáno o knihách arcibiskupských lén) a v četných erbovních listinách, roztroušených po nejrůznějších fondech (erb Kryštofa Zajíčka aj. z r. 1523). Velmi rozsáhlá je také sbírka typářů, odlišků pečeti a ústřížků s pečeti (panovnícké pečeti Vladislava I., Přemysla Otakara II., Zikmunda, Ladislava Pohrobka, Karla IV., královny Kunhuty, Elišky Rejčky, markraběte Jošta; pečeti olomoucké kapituly a biskupa Bruna, městské pečeti Telče a Valašských Klobouk).

Je škoda, že reprezentativnost díla spočívá pouze ve výběru archiválií, poněvadž kvalita tisku i foto-

grafií je bohužel omezena skrovnými možnostmi reprografické dílny archivu a zcela neodpovídá požadavkům na publikace tohoto charakteru.

—km—

Ján Bábel — Branislav Kaššovič: Smrtné štíty v kaplnke Oravského zámku. Vlastivedný časopis, 1986 (r. 35), s. 181—183.

Anotovaný příspěvek je důkazem, že závěrečná slova článku J. Šimončiče „Smrtné štíty v univerzitnom kostole v Trnave [viz anotace ve Zpravodaji KGHO, 1986, č. 25, s. 21] vyzývající k dokumentování a publikaci dochovaných pohřebních štítů nalezla svou odezvu. Pojednává o pohřebních štítech Jiřího Thurzy (zem. 24. 12. 1616), jeho syna Imricha (zem. 19. 10. 1621) a zetě Jana Szunyogha (zem. 1. 5. 1641), které jsou zavěšeny v kapli oravského hradu. Latinský text (není uváděn přesně, jak patrně z fotografií, nýbrž zkrácená slova jsou v přepise bez patřičného označení rozvedena) je doplněn slovenským překladem a podrobným popisem pohřebního štítu včetně erbů. A právě popisy erbů svědčí o malé znalosti autorů heraldické terminologie a zásad blasonování (např. u přikryvadel popisují nejprve kov a potom barvu). To však konec konců neubírá na dokumentární hodnotě článku, zvláště když jsou připojeny fotografie všech tří popisovaných pohřebních štítů.

—km—

Jubilea členů KGHO ve 4. čtvrtletí 1986

50 let

2. 12. J. Žukovský

55 let

29. 12. Dr. Lubomír Codr

60 let

17. 10. Ing. Václav Pavlů

65 let

9. 10. Antonín Richtar

70 let

6. 10. Bohumír Vojtovič

80 let

8. 10. Alois Pořízka

Blahopřejeme

380.

Kluppel z Elkershuz (Klippel z Elkershausen)

Stará z Frank pocházející rodina, ze které stáli někteří členové ve službách řádu německých rytířů ve Slezsku. Jiří Vilém K. z E. byl před 1627 hradním hejtmánem na Sovinci, později na Sovinci a Bruntálu jsa místodržitelem arciknížete Karla (obš. Starom. rod. 352, 538). Týž byl členem řádu německých rytířů, komturem Ellvängen a Norimberka. V Opavě měl dvůr, který se doposud po něm nazývá. Jako místodržící Bruntálu se uvádí 1625—1643; jeho korespondence 1628—1647 se nachází v archivu řádu německých rytířů ve Vídni, akt. č. 367 I/II.; císařským radou se stal 17. 8. 1637 (H. K. A.). Jeho příbuzným byl Jan Bernart K. z E., syn Filipa K. z E. a Anny z Dietzů. Týž přijat do řádu 4. 11. 1636, zemřel 1662. Jeho korespondenci 1636—1662 má archiv řádu německých rytířů ve Vídni, akt. č. 368; tamtéž i dopisy důstojníka Františka K. z E. O rodině krátce jedná Siebm. Schles. 120 se znakem nesprávných barev (červená na místo černé). Zukał. Slezské konfiskace uvádí jen Jiřího Viléma K. z E.

Znak podle erbovníku řádu německých rytířů ve Vídni, baillie Franky, fol. 17, jak vyobrazeno (tab. XVI), podobně vymalován znak K. z E. v Nosticově erbovníku v Praze, fol. 469, Ms. a 20 (Nosticova knihovna). Znamení na štítě jsou starobylé sekery; klenot je černě oděná postava s dlouhými ušima (na kterých často též 3 sekery znázorněny).

383.

Kmita

Příjmení starých slezských zemanů původem z Krakovska, žijících též na Seveřsku a Opolsko-Ratibořsku. Na Seveřsku se uvádí 1560 urozený Valentin K., později kastelán Krakova, jehož syn Jan K. z Volice činil zápis věna své ženy Markéty, dcery Jiřího Jarockého z Jarošína (Terr. Sever. II 263 a jinde často, Paprocki Herby 196, 891). Na Opolsku žil slov. Matyáš K., jenž zapisoval 1564 věno své ženy Anny Rejzvicové z Kadeřína (Ldb. F. 25).

Znak podle Paprockého, Herby 891, 197; znak krakovského kastelána Valentina K. — erb zvaný Šreňava, tj. na červeném štítě znamení jako řeka či litera S nahoře s křížkem, klenot buvolí rohy, často rolníckými zdobené a mezi nimi lev. Téhož znaku byli ve Slezsku Dobšicové, Tengoborští, Rupněvští a jiní. V Polsku žili Kmitové ještě jiného znaku (Paprocki, Herby 852).

385.

Knirovský

Rytířský rod z Horního Slezska. Mikuláš (Nikel) K. byl ženat s Barborou rozenou Kstalkovnou (okolo 1530) a měl syna Jana K., jenž byl písařem města Krapkovic či Chrapkovic (něm. Krapetz) na Opolsku. Ten, když

byl podezříván jeho původ, dokázal 1556, že pochází ze starého rytířského rodu (Ldb. C 207).

384.

z Knurova, Knurovský

Starí vladykové, kteří se nazývají podle osady Knurova, jižně od Hlivic. Mikuláš z K. prodal 1525 polovici K. u Hlivic, jak ji jeho předkové mívali, Vlčkovi z Dubenska (Ldb. 16). Kateřina, dcera Petra z K., byla provdána za Jakuba Valevského z Pruskova jsouc 1532 již vdovou (Ldb. 123). Kateřina K. a její sestry Anna Vlčková (z Dubenska) a Alena Staroveská (ze Staré Vsi) vzdávají se 27. 6. 1541 všech nároků k dobru dědiců jejich zemřelého bratra (!) Jana Vlčka (Pl I 16). 1574 se jmenuje Dorota, vdova po Mikuláši K. a její dítka Alexandr a Gertruda (Pl I 183). Gertruda K., 1575 žena Mikuláše Olšovce z Louky (Wypler, též Pl I 188, kde jmenován z Louky a Krivaldu).

Znak neznám. Prozatím není jisté, zda tento rod je snad stejné krve s Bujakovskými z Knurova znaku kozla, Hřibovskými z K. znaku jak zde jinde popsáno, nebo Rymultovskými z K. znaku podkovy.

387.

Kobylka z Kobylího

Stará slezská rodina pocházející z Kobylího na Krnovsku, různá od moravských Kobylských z Kobylího, žijících ve Ždánicích, jenž měli na štítě orlici a klenot heraldickou lilii (Starom. rod. 282, kde třeba tento rod vyjmout a opravit). Mezi nejstarší předky K. z K. patří Václav Kobylka, který svědčí 1307, 1313 v Ratiboři, 1331 v Těšíně (Cod. Sil. XVI 103, 242; XXII 118—119). Smil Kobylka z K. svědčí 1436; 1447 koupil od Jana Skrbenského Studénku a současně měl Albrechtice u Bílovce (K. D. 38, 58, 59). Smil zemřel před 1453, neboť Oldřich K., bratr jeho dal 2. 1. 1453 Albrechtice, zboží po zemřelém Smilovi, Tomanovi z Koválovic (Z. A. Brno, N. S.). Oldřich K. svědčí v Opavě 5. 11. 1455 (jak dříve); 1467 prodává Studénku Hřivnáčům z Heraldic (K. D. 81). Jeho synem byl Burian K. z K., 1492 ženat s Barborou Hynalovou z Kornic. Týž měl bratra Štastného či Felixe K. 1503 a sestru Alenu z K., 1500 provdanou za Štěpána, která se soudila s ním, že drží neprávem zboží zemřelého otce Oldřicha K. (V. M. Op. 1910, s. 19—21). Burian K. zemřel před 1512 zanecháváje kromě vdovy Barbory syny Mikuláše, Václava, Jana (D. Z. K. 78) a Jindřicha (Starom. rod. 282), z nichž Jan st. byl 1512 ženat s Annou Payerovou z Broumova, které zapsal věno (D. Z. K. 78). Předslaný Burian měl též bratra Vavřince (obširně Prasek Top. 466—467). Předslaný Jan st. měl v druhém manželství Annu Šindlovu z Blumnova (Ottův slovník naučný XIV 475. Starom. rod. 282), která mu přinesla syny Mikuláše, Jiřího a Buriana a dcery Magdalenu, Barboru a Kateřinu. Václav, bratr Jana zanechal 1539 syny Jindřicha a Jana (D. Z. K.). Jiří, syn Jana st. měl Štěplovec a 1562 byl zavražděn Jiřím Bernartem Moravickým z Roudnice (kopíř 65, fol. 174 arch. minist. vnitra v Praze). Zanechal vdovu Julii Sosnovskou z Výčap (opět vdanou za Albrechta Šípa z Bránice) a dítka Evu a Mikuláše,

v jejichž zastoupení drželi Štemplevec bratři zavražděného Jiřího, Burian a Mikuláš K. až do r. 1564 (V. M. Op. 1907, s. 38; též Zukal, Paměti opavské 324). Ještě za života Jiřího prodali 1557 Jiří, Burian a Mikuláš, bratři, statek Kobylí Frydrihovi Beřkovskému ze Šubířova (D. Z. K.), kdežto samostatným se stalo léno Kobylí již 1495, když byla Mikuláši propuštěna tvrz a ves Kobylí z manství (D. Z. K.). Časem se K. z K. velmi rozšířili, žijíce kromě Slezska na Moravě a v Čechách. Na Moravě měli mimo jiné Tavíkovice, na kterých byl Jan Maxmilian, syn Jana Buriana ml., jenž žil 1628. Byl strýcem Jana Buriana st. 1594, který činil poslední vůli 1628. Předestlaný Jan Maxmilian měl bratry Mikuláše a Kryštofa Jiřího, z nichž Mikuláš zanechal tři dcery, Annu Kateřinu, 1660 provdanou Volčínskou z Volčína, Zuzanu Eleonoru, 1666–1705 ženu Orlíka svob. pána z Laziska, a Polyxenu 1666, zemřelou před 1705 (vše vysvětluje z procesu Kobylků, archiv řádu něm. ryt. ve Vídni, krabice Eulenburg, akta od 1628). Dorota K. byla ženou Dubína z Budiš (viz zde). Jiří K. z K., rytíř, bral si za ženu 1621 služebnou děvečku Evu Klizburskou (V. M. Op. 1897, s. 14 a zde dole). Mikuláš K. z K., Slezan, studoval 1629 v Olomouci (Ročenka 148). Jan K. svědčí v Nise 14. 8. 1489 (Cod. Sil. 36, N. 299). Privilej na Dolní Mochov pro Hanuše st. K. a jeho ženu Annu Ederovu ze Štavnice má arch. řádu něm. ryt. ve Vídni, krabice Dol. Mochov. Z. A. v Brně má četné pozůstalosti K. z K. (č. 18, 10, 13, 43, 45, 63). O rodině jedná Prasek Top. 18, 465; Hosák 785, 802; Häussler 93, 98, 99; Jana st. K. na Sovinci uvádí Zukal, Slezské konfiskace 47; Sinap. II 734, kde uvedeny z dětí Mikuláše a Barbory Mošovské ještě Karel David, Václav a Anna (doplň Starom. rod. 282). Jan Burian a Jiří K. 1620 viz Hrubý, Korespondence I; četné K. uvádí Burk, Historie židlochovských domů 174, 180 (viz tamtéž z Elsu a Matuška); mocný list na Moravu dostal 1565 Burian K. (Saalb. 287, fol. 241, arch. minist. vnitř v Praze). Velmi četné listiny má Z. A. v Praze; K. přicházejí v P. O. 45, 158; P. B. 40, 230; P. B. 41, 1; P. B. 41, 2; P. B. 41, 29; P. B. 41, 210, 428; P. B. 41, 211, 276, 417, 427; o rodině jedná Siebm. Schles. 34, Siebm. A. A. Preus. Schles. I 53. Prameny uvádí Starom. rod. 283. Sňatek Jiřího K. 1621 s Evou, dcerou Vojtěcha Klizburského viz Häussler 93.

Znak všeobecně znám, na modrém štítě mouřenín do pasu s vyzdvíženými rukama, klenot čtyřhranné síto zdobené péry, často též pouze tři pštrosí péra; vyobrazují Starom. rod. 282, Siebm., a dokládá Herald. II 295. Vodový znak K. na papíře viz Starom. rod. 282. Podobný znak měl slezský rod Loutků. Statek Kobylí uvádí Hosák 928. Náhrobek v Kobylí 1544 zemřelého Jana K. z K. viz Nápis 29.

388.

Kocůr (Kocour)

Příjmení novoštitných vladyk z Opolsko-Ratibořska, kteří nemají nic společného s rodem rovněž tamtéž přebývajícím zvoucím se Klema ze Lhoty, řeč. Kocůr. znaku dvou koleček. Rod založili Šťastný a Jiří Kocůrové, obyvatelé Opolsko-Ratibořska, kteří dostali 11. 2. 1576 znak a snad i vladycství (Doerr 293, Saalb. 89, fol. 32, arch. minist. vnitř v Praze).

Znak podle majestátu 1576, na modrém štítě bílý pahrbek a na tomto na zadních nohách sedící vzpřímený kocour, týž rostoucí co klenot. Přikryvadla modro bílá.

389.

z Kochova, z Lukovce

Málo známý slezský rod, z něhož Lidéř z Lukovce dal 17. 12. 1398 Anně, ženě jeho bratra Jana, 6 hřiven pražských grošů, které dědil po otčímovi Vojtěchovi (histor. ústav v Praze, Sedláčkova pozůstalost, S. 125, fol. 130 podle orig. muzea v Opavě, viz Herald. II 303).

Znak podle pečeti Lidéře, na štítě obrněná v koleně ohnutá rytířská noha s ostruhou, opis pečeti S. LYDERZ DE COCHAW.

386.

Kobylíhlava (Kobylaglova)

Příjmení prastarého slezského rodu, který své jméno vzal od osady Kobylíhlavy (něm. Kobelau) v okolí Münstrberka rozšířiv se odtud do Slezska i do Polska. Mezi nejstarší známé předky patří Štěpán K., který přichází ve styku 1228–1237 s klášterem Jindřichovským. Bertold z K. comes 1266 (Kozier. 145), Střeživoj a jeho bratr Děržek comites svědčí 25. 1. 1281 ve Velkém Hlohově (Cod. Sil. 28, N. 7, s. 10). Střeživoj de K., 1266 strýc Štěpána II., který 1278 prodal ves Nětovice (něm. Moschwitz) v okolí Münstrberka, zůstavil se svým strýcem pečeti, které nesou na štítě znak, totiž obrysy kobylí hlavy. Štěpánovy děti byly Pavel a Pavlína uváděné 1300. Děržek K., bratr Střeživoje, se jmenuje ještě 1291. Disprin(!) z K. se jmenuje 1311, Petr K. byl biskupským kaplanem (vše s doklady uvádí Kozier. 145). Nejstarší pečeti K. snad vyobrazuje Pfotenhauer.

Znak na štítě kobylí hlava s krkem.

